

TÜSTAV
Arşivi
Alpay BİBER
Koleksiyon

forum

emperyalizmin bekçisi faşizm

1 ağustos 1968

sayı: 344

100 kuruş

türkiye sosyalizmi ve forum

olaylara bakış

türk halkı, emperyalizme karşı bayrak açtı

Geçen onbeş günün en önemli iç olayı, Amerikan Altıncı Filosu'nun İstanbul'a yaklaşımını protesto amacıyla düzenlenen gösteriler ve çatışmalardı.

Ayrıntılarını ve eleştirmesini öteki sayfalarımızda bulacağımız bu olaylar, Türk halkının hızla bilinçlendiğini ve emperyalizme karşı açıktan açığa savaşa giriştiğini kesin biçimde ortaya koymuştur. Sosyalist örgütün, Türk halkını bilinçlendirme savaşı, meyvasını vermeğe başlamıştır.

emperyalizm direnme kararında

20 Temmuz günlü gazetelerde bir küçük haber yayınlandı. Haberde, Birleşik Amerika'nın, Türkiye'deki üslerine 1 milyon dolarlık yeni yatırımlar yapacağı bildiriliyordu.

Türk halkının, emperyalizme karşı açtığı bayrak elden ele dalgalandıkça, bu yeni haber, Amerikan emperyalizminin Türkiye'ye daha fazla yamanmak inandından vazgeçmediğini göstermektedir. Amerikan emperyalizminin Türkiye temsilcileri, "Türkiye'de Amerikan üssü yok, tesisi var" yutturmacasını sürdürdürsunlar bakalım!

rüzgâr eken fırtına biçer

Sınıf çıkarlarını daha uzun süre ayakta tutabilmek için kökü dışarda gerici çevrelerle işbirliği yapan ve bu çevreleri boyna kışkırtan İktidar, fırtına biçmeğe başlamıştır.

Geride bıraktığımız günlerde Konya'da meydana gelen gerici ayaklanma, De-

mirel İktidarının nasıl barutla oynadığını gözler önüne sermaye yetmiştir. Bu konudaki geniş bilgi öteki sayfalarımızdadır.

çekoslovakya'da yenileşme

Åleksandr Dubçek yönetiminde köklü bir yenileşme hareketine girişen Çekoslovakya'da, ülke koşullarının değerlendirilmesine ve bazı bürokratik engellerin ortadan kaldırılmasına yönelen köklü dönüşümlere devam edilmiştir. Emperyalist ülkelerde ve onların yardımlarını yapan bany organlarında, her ne kadar, Çekoslovakya'nın sosyalizmden ödün verdiği, sosyalist bloktan koptuğu yolunda yayın yapılmaktaysa da, Çekoslovakya yetkilileri, verdikleri demeç ve söylevlerle bu yayınları yalanlamaktadırlar.

Çekoslovakya'da, sosyalizmin güler yüzlü görünüşünü kazandırmak amacıyla yürütülen bu yenileşme çabaları elbette ki daha bir zaman sürecektir. Bu yenileşme ve gelişme, sosyalist kurama ve uygulamaya büyük ölçüde katkıda bulunacaktır. Devam eden Çek - Sovyet görüşmeleri sonunda, Çekoslovakya'da yürütülen yenileşme çabalarının amaçlarıyla temmuz ayı içinde Varşova'da yapılan beş sosyalist ülke partileri toplantısında hazırlanan ortak mektubun öngördüğü amaçlar arasında bir uzlaşmaya varılması beklenmektedir.

honolulu ve barış

Johnson'la Güney Vietnam'daki kukla yönetimin başı Van Tiyö, temmuzun

19'unda Honolulu'da yeniden biraraya gelmişlerdir.

Vietnam halkına karşı insanlık tarihinin en korkunç saldırı savaşını yürüten Birleşik Amerika ve onun Vietnam'daki kuklası Güney Vietnam'ın temsilcileri, bu toplantıda da, saldırının devamı için karabirliğine varmışlardır. Ancak, bu karar, Kuzey Vietnam halkı ve onun gerçek temsilcileri için bir sürpriz teşkil etmemiştir. Kuzey Vietnam devlet başkanı Ho Şi Minh, Honolulu kararlarını eleştirirken, emperyalist güçlerin Vietnam topraklarını mutlaka terketmek zorunda kalacaklarını açıkça belirtmiştir.

Paris'te yürütülen barış görüşmeleri ise, Amerika'nın barış amacı gütmemesi yüzünden başarısızlığa mahkûm olmuştur. Vietnam'da barışın ancak, emperyalistlerin Vietnam topraklarından sökülüp atılmasıyla kurulabileceği gerçeği bir kere daha açıklık kazanmıştır.

umut parlamento çoğunluğunda

İstanbul İl Genel Meclisi ve Belediye Seçimleri konusunda Yüksek Seçim Kurulu'nun aldığı karar, hukuku ve yasaları kendi çıkarlarına göre uygulamayı bünyesinden gelen alışkanlık içinde yürüten AP'yi isterik bir öfke içine soktu.

Sağcı iktidarın ileri gelenleriyle İktidara bağlı gazetelerin kalemlerini, onbeş gündür Yüksek Seçim Kurulu'na ateş püskürüyor, yasalara uymamaları nedeniyle doğan sonucu bir türlü hazmedemediklerini gösteriyorlar.

Başta sağcı İktidarın Başbakanı Demirel olmak üzere, seçim yasalarını yeni

baştan, kendi çıkarlarına göre düzenleme çabasına düşenler, İstanbul seçimlerinin yenilenmesi için de bir kanun tasarısı hazırlayacaklarını açıkladılar. Yüksek Seçim Kurulu'na yapılan itirazların olumlu bir sonuç vermeyeceğini bilen sağcı İktidar, çoğunlukta oluşuna güvenerek, Parlâmentoyu yine kendi emellerine âlet etmeye hazırlanmaktadır.

Bu arada, Ortanın Solu'nun lideri Bülent Ecevit de yeni bir kampanyaya girdi. Seçim yasalarında yapılacak değişikliklerden yararlanarak seçmen yaşının 18'e indirilmesini teklif eden Ecevit, halen, öğrenim çağındaki gençlikten, temsilcisi olduğu egemen çevreler adına umut beslediğini göstermektedir!

lokmaları boğazlarında kaldı

Cumhurbaşkanı Cevdet Sunay, çoğunluğu Yassıada'da hüküm giymiş bulunan 10. ve 11. dönem milletvekillerinin Hazine ve Ziraat Bankası'na olan borçlarıyla ilgili kanunu veto etti.

Ortanın Solu politikasının sahibi CHP'nin Senato üyelerince Parlâmentoya verilen kanun teklifinde, 10. ve 11. dönem milletvekillerinin ödenek ve yolluklarından doğan borçlarının tümüyle bağışlanması isteniyordu. Teklif, Millet Meclisi ve Cumhuriyet Senatosu'nda yapılan değişikliklerle kesinleşmiş ve borçların bir bölümünün on yıl süre ve yüzde 3 faizle taksitle bağlanması kabul edilmişti. Meclisin tatile girmesinden önce alelacele çıkarılan kanun, egemen sınıfların sözcülüğünü yapan eski parlâmento üyelerinin halktan toplanan vergilerden aldıkları ve karşılığında hizmet yapmadıkları halde çar-çur ettikleri paraları kevfilerince ödemelerini sağlıyordu.

Irak'ta darbe

Ortadoğu'nun huzursuz ülkesi Irak'ta 17 Temmuz gecesi yeni bir iktidar değişikliği olmuş, eski hava kuvvetleri komutanlarından emekli general Hasan El Bekr'in başkanlığındaki bir askerî cunta, General Arif yönetimine son vermiştir.

Kansız başarılan bu iktidar değişikliği sonunda General Arif yurt dışına çıkarılmıştır. Arif döneminin başbakanı Tahir Yahya ve öteki ileri gelenler tutuklanmış ve mallarına el konulmuştur.

Darbe sonrası hükümet, Kürtleri ve Baas partisini temsil edecek şekilde kurulmuştur. Yapılan açıklamalarda, Arap halklarının sorunları için sonunadek mücadele edileceği, iç sorunların kısa zamanda çözümleneceği bildirilmektedir.

Köklü dönüşümlerle gerçek bir halk yönetimi kuramayacak olan bu tür iktidar değişiklikleri, yerini halk devrimlerine bırakıncayadek sürüp gidecektir. General Arif yönetiminin yerini alan yeni Irak yönetimini de bundan başka bir gelecek beklememektedir.

türkçesi bu!

emperyalizmin köpekdişi

Son olaylar, Türkiye'nin yarımını ayna gibi göstermektedir.

Amerikan savaş filosu Altıncı Filo'nun İstanbul'a demirlemesi, bu ülkenin dostuyla düşmanını günışığına çıkarmıştır. Sosyalistler Altıncı Filo'ya defol çekerken, emperyalizmin maşaları, uşakları da sosyalistlere defol çekmişlerdir. İşte, Türkiye'nin yarımını bu kutuplaşmada yatmaktadır. Her zaman olduğu gibi, bu halkın ve bu ülkenin düşmanları yine, tarih sahnesinden silinip gideceklerdir. Yurtların basılması, gençlerin coptan geçirilmesi, öldürülmesi, tutuklanması, TİP'e saldırılması, destekli iktidarın, bütün ağırlığını sosyalistleri sindirmeğe, antiemperyalistleri ezmeğe koyması bunun somut kanıtıdır.

19 Temmuz günlü Cumhuriyet'te Ecvet Güresin'i okurken utançtan kıpkırmızı oldum. Altıncı Filo'yu protesto olayına "vandalizm", "çapulculuk" diyor Güresin ve gençleri DİSK'in "tahrik" ettiğini öne sürüyor.

Hakkıdır Bay Güresin. Çünkü Türkiye, az gelişmemiş, gerikalmamış bir ülkedir. Çünkü Türkiye, yeni - emperyalizmin kolları arasında çırpınmaktadır; demokrasisi, ekonomisi, iç ve dış politikası, eğitimi Amerika'nın elinde değildir. Ne İstanbul Saygon'dur, ne de CIA diye, General Porter diye, üs diye, bağımlılık - bağımsızlık diye birşey sözkonusudur. Ve Altıncı Filo da Amerikan savaş filosu filan değil, öğrenci gemisi, turist gemisi, başkanlık yatıdır. Sosyalist gençler yalan söylemektedirler. Türkiye "mesut ve müreffeh" bir ülkedir, gırtlığına kadar nûra batmış bir ülkedir. Amerika ile ilişki ve temaslarımız sadece yüksek plânda, dostluk plânında, diplomatik plânda olmaktadır. Bu işçiler, bu öğrenciler, bu köylüler, bu aydınlar, bu TİP, bu DİSK, bu federasyonlar, bu kuruluşlar bolluktan, rahatlıktan, mutluluktan bunalmışlardır, LSD keyfi içinde, ona-buna saldırmaktadırlar. Böylesine dengeli, böylesine demokratik bir ülkede ne lüzum vardır boykota, greve, protestoya, gohoma, mitinge, bildiriye, gösteriye!

Gördünüz mü mantığı!

Siirt'in tepesindeki aydın da böylesi basından medet umar, ışık bekler!

İstanbul'a demirleyen Altıncı Filo, öğrenci gemisi, turist gemisi, başkanlık yatı değildir, Bay Güresin, emperyalizmin köpekdişidir ve İstanbul'a da, daha önce İzmir'e olduğu gibi, bir genelev anlayışı içinde yaşamıştır. Ucu demokrasimize, ekonomimize, yeraltı ve yerüstü servetlerimize, işçimize, köylümüze, eğitimimize, kadınlarımızın etine, bağımsızlığımıza, bayrağımıza gömülü bir köpekdişi! Ve bu köpekdişini, sizin de belirtmek lütfunda bulduğunuz gibi, bizim kompradorlar "dâvet" etmişlerdir bu ülkeye. Onun içindir ki telâşlı, korkak ve zalimdirler, saldırganlardır. Oyunu kuralına uygun oynyalın, Bay Güresin. Öğrenci gemisine çiçek atılır belki, ama, emperyalizmin köpekdişi Altıncı Filo'ya çiçek atılmaz! Atılırsa, o ülkede bağımsızlıktan söz edilemez!

Çoktanberi başkent caddelerinde yığın yığın dolaşan, adına "toplum polisi" denilen bindirilmiş kuvvet, göze hiç de hoş gelmemektedir. Eğer değişik kılıkta bir VC ile karşılıklıya değilsen, bu, düpedüz, polis baskısıdır, terördür, Anayasayı çiğneme denemesidir.

Kimin parasıyla kime karşıdır bu "kuvvet" ?

Ortada bir tahrikçi varsa eğer, o da, ülkeyi bu hale getirenlerdir, Altıncı Filo'yu kapının arkasında bekletenlerdir, limanlarımıza sokaqlardır. Fakat bilinmelidir ki, Türk sosyalistleri, bu yurdu filolara ve onların finolarına bırakmayacaklardır. "Demokratik düzeni sokağa boğdurmayacağız" diyorlar. Olup - bitenlere bakılırsa, herhalde kendileri boğacaklardır!

Türkiye hiçbir zaman geriye kaymamıştır. Ordusuyla, aydınlıkla, işçisiyle, öğrencisiyle, köylüsüyle bu ülke, her belâyı yenmiş ve mutlaka ileriye bir adım atmıştır. Yine öyle olacaktır. Minareli darbelere aşerenler, avuçlarını yalasınlar! Bu ülkenin çok yakın yarımını apaydınlıktır. O kadar aydınlık ki, antiemperyalist savaşa "tahrik", "çapul", "vandalizm" diyenlerin tedirginlik duyacağı kadar aydınlık! Ve bu aydınlık yarımını da, toplum polisine coplattırılan, öldürülen, deliklere doldurulan sosyalist gençler başlatmışlardır; bağımsızlığımıza düşkün Türk halkı yaratacaktır.

Filolara ve onların yerli finolarına rağmen!

hüseyin korkmazgil

kapak

Bizim yolumuz Türkiye Sosyalizmi. Uyanan emekçi halk sınıflarına o ışık tutuyor; artık ne yapılsa boştur. Bağımsız, demokratik, sosyalist Türkiye'yi nasırlı ellerimizle ve aydınlık kafalarımızla mutlaka kuracağız. Ve halkın yüzü ilk defa gülecektir

MEHMET ALİ AYBAR

türkiye sosyalizmi ve forum

Türk sosyalistleri, tek siyasal sosyalist örgüt olan Türkiye İşçi Partisi saflarında, Türk halkını hızla uyandırma ve bilinçlendirme kavgasını başarıyla sürdürmektedirler. Türk halkının yüzyıllardır süregelen çilesi, bu kavganın başarıya ulaşmasıyla bitecek ve halkımız, kendi düzenini, yani sosyalizmi, nasırlı elleri ve aydınlık kafasıyla, gene kendisi kuracaktır.

Bu kavga, kaba çizgisiyle yarım yüzyıl öncesine kadar uzanmaktadır. Bu süre içinde, Türkiye Sosyalizmini kurmak için büyük çabalar harcanmış, kolayına anlatılamıyacak acılar çekilmiş ve yerleri kolayına doldurulamıyacak kişiler teker teker, faşizmin çarkları arasında ufalanmıştır. Türk toplumunun evriminde belli bir yeri olan 27 Mayıs hareketi ve 1961 Anayasası, sosyalist bir partinin kurulmasını sağlayan ortamı yaratmıştır. Böylece, yüzyıllardır çile çeken Türk emekçi sınıfı, ölüm - kalım kavgasını yürüteceği siyasal örgütüne kavuşmuştur. Yüzyıllardır, halktan yana kişileri teker teker, amansızca ezmeğe alışmış olan faşizmin çarkları da, gittikçe güçlenen ve büyüyen sosyalist örgüt karşısında güçsüz kalmağa başlamıştır. Bu durum, egemen sınıfın, örgütlenen ve güçlenen emekçi sınıf karşısında, varlığını sürdürebilmek için yeni yöntemler aramasına ve yeni ayak oyunlarına başvurmasına yol açmıştır. Bu yöntem ve ayak oyunları, polis baskısının artırılması, sermaye çevrelerinin örgütlenmesi, bilimsel kavramların saptırılması, yoksul ve bilinçsiz halk çocuklarının kandırılma ve satın alınma çabaları, din sömürüsünün yoğunlaştırılması... biçimlerinde kendini göstermektedir. Ve hattâ bir zamanların, halkı horlayan ceberut ve faşist şeflerinin, Türkiye İşçi Partisi'nin ortaya attığı sloganları kullanarak, sol hareketi saptırmağa, yani kendi sınıflarının egemenlik süresini daha da uzatmağa yeltenmeleri de, bu ayak oyunlarının en belirginlerinden biri olarak görülmektedir.

Türkiye Sosyalizmini kuracak güçler, kavgalarını bu koşullar altında yürütürken, bir yandan da Batı ve özellikle Amerikan emperyalizminin iç ve dış temsilcilerine karşı ulusal bağımsızlık savaşına girmişlerdir. Türk sosyalistleri, bütün bu güçlüklerle ve engellemelere rağmen, savaşlarını, gündengüne daha da bilinçlenerek ve bilerek, yılmadan gerçekleştirmektedirler. Ne var ki, halk düşmanı egemen sınıfın ve emperyalizmin, sosyalist hareketi bölmek, parçalamak, engellemek için giriştikleri sistemli çabalara kimi sol çevreler de bilerek ya da bilmeyerek katılmaktadırlar.

Sosyalist üretim biçimini gerçekleştirmiş ülkelerin hemen hepsinde, sosyalizmin kuruluş döneminde böylesi durumlar ortaya çıkmış, böylesi engellemelere başvurulmuştur. Ancak bu çabalar, halktan yana sağlam güçlerce etkisiz bırakılmıştır. Bu, elbette Türkiye'de de böyle olacaktır.

Burada, üzülerek belirtmek durumunda olduğumuz sorun, kimi sosyalistlerin, giderek kavganın dışına düşmeleri, yararsız bir tutum içine girmeleri ve bilmeyerek faşizmin ekmeğine yağ sürmeleridir.

Emekçi Türk halkı ve emekten yana namuslu aydınlarla uluslararası sermayeye bağlı komprador burjuvazisi arasındaki çatışma, her geçen gün biraz daha yoğunlaşıp keskinleşmektedir. Komprador-Amerikancı bürokrat-Ağa üçlüsü, Türkiye'deki son direnme noktalarını koruyabilmek için büyük güç harcamakta, akla hayale gelmeyecek yollar denemektedir. Ancak, ne kadar güçlü olurlarsa olsunlar, bu çevrelerle yürütülecek savaşın yolu ve yöntemi bellidir. Bu yöntem, teoriden ve Türkiye'nin içinde bulunduğu koşullardan oluşmuş ve eyleme dökülmüştür. Bunun üzerinde duracak değiliz. Bizim değinmek istediğimiz sorun, yukarıda da belirttiğimiz gibi, egemen sınıfın ekmeğine yağ sürmesine, henüz tam bilince ulaşmamış genç kafalarda sapmalara yol açabilecek davranışların varlığıdır. Türkiye Sosyalizminin kuruluş döneminde artık yerini iyiden iyiye saptayan ve alan FORUM, bu sorunu eleştirmeyi ve kendi görüşünü ortaya koymayı kaçınılmaz saymaktadır.

TÜRKİYE SOSYALİZMİ

Gerçekleştirilmesi zorunlu olan amaç, emekçi Türk halkının, kendi düzenini, yani Türk Sosyalizmini kendi elleri ve kendi kafasıyla kurmasıdır. Sorun, bu amaca en kısa hangi yoldan, nasıl varılabileceğidir. Bu noktada çeşitli görüşler ortaya atılmakta, Türkiye Sosyalizminin şu veya bu yolla kurulması gerektiği savunulmaktadır.

Herşeyden önce şu gerçeği ortaya koymakta yarar vardır: Türk sosyalistlerinin gerçekleştirmeye çalıştıkları düzen, "Türkiye Sosyalizmi"dir. Bu kavramda sapma yapmamak zorunludur.

"Sosyalizm mücadelesi Türkiye'nin şartları içinde ve bu şartlara göre yürütüldüğü için, mücadelemiz gerek özü, gerekse biçimi bakımından özellikler gösteriyor. Türkiye ne dünü, ne de dünün devamı olan bugünü ile Batı toplumlarına benzemiyor. Ekonomik ve sosyal yapısı farklı; üst - yapı unsurları da başka (1)..."

Yukarıda da belirtildiği gibi, Türkiye'de sosyalizm savaşı, Türk toplumunun kendine özgü koşulları altında yürütülecektir. Aslında, bugünün sosyalist toplum ve sosyalist devlet anlayışında da düne oranla önemli değişiklikler olmuş, teorinin çeşitli uygulamaları, ortaya değişik ve yeni sonuçlar koymuştur. Çağımızın genç düşünürlerinden biri, bu konuda şöyle demektedir:

"İçinde yaşadığımız gün ile hiçbir zaman tamamen çağdaş olamıyoruz. Tarih, kılık değiştirerek ilerler; sahnede daima, bir önceki perdenin maskesiyle görünür. Ve biz oyunun anlamını kaybetmeye yatkındır. Perdenin her kalışında, devamlılığın yeniden kurulması gerekir. Suç tabii tarihte değil, geçmişte edinilen anı ve imajlarla bulanmış olan görüşümüzdür. Devrim içinde bile olsak, geçmişi bugünün üzerine çakışmış olarak görürüz. (...) Bütün devrimsel vetireler, söylediğimiz sebepten dolayı, yanlış adımlarla başlamak zorunda kalmıştır ve başlamıştır. Hemen daima, bir önceki tarihî dönemden kalma çıkış noktaları bilinçsiz olarak kullanılmıştır (2)."

Bugün artık, İkinci Dünya Savaşı öncesinin genel görünümü ve koşulları kalmamıştır. Dünya proletaryasının dünya sosyalizmini ortaklaşa kurması görüşü, geçerliliğini yitirmiştir. Milliyetçilik faktörü güç kazanmış ve her ülke, kendi sosyalizmini, kendi özellikleri ve koşulları içinde kurmaya yönelmiştir. Ancak sosyalist üretim biçimini gerçekleştirmiş ülkelerin emekçi sınıfları arasındadır ki bir birlik ve dayanışma sözkonusu duruma gelmiştir.

"...İşçi sınıfı enternasyonalizmi, sadece kapitalist ülkelerin işçi sınıfı hareketlerinin enternasyonalizmi olmaktan çıkarak, işçi sınıfının iktidarı aldığı ve sosyalist düzeni kurmağa giriştiği sosyalist ülkelerarası enternasyonalizm anlamını da kazanmıştır (3)."

O halde, sosyalizmi gerçekleştirmeğe yönelmiş güçlerin bir ülkede dayanacakları tek unsur, o ülkenin emekçi sınıfı olmak gerekir. Türkiye için de bu, böyledir. Yoksa, kimi solcuların öne sürdükleri gibi, önce antiemperyalist savaşa girişmek, sonra da bu savaşı, antikapitalist savaşa yöneltip, sonunda sosyalizmi kurmak hevesi, teoriye taban tabana zıt düşmek anlamı taşımaktadır. Bu yanlışlardan kesinlikle kaçınmak durumundayız.

TUTARLI EYLEM NEDİR?

Türkiye Sosyalizminin Türk emekçi halkının eseri olacağı ve halkın, kendi dâvasına tümüyle sahip çıktıktan sonra gerçekleştirilebileceği noktasında birleşirsek, amaca tez zamanda ve doğru yoldan ulaşabilmemiz için şu eylemleri birinci plâna almamız gerekir:

- 1) Hızla ve tutarlı biçimde örgütlenmek
- 2) Türk emekçi sınıfını sınıf bilincine ulaştırmak...

1961 Anayasasının getirdiği klâsik özgürlük ortamı, yurtdışında da belirttiğimiz gibi, emekçi halkın partisi, Türkiye İşçi Partisinin kurulmasını sağlamıştır. Bu örgüt, bir toplumun tarihinde çok kısa sayılabilecek bir süre içinde bütün yurda yayılmış, gündengüne daha da güçlenme yoluna kesinlikle girmiştir. Türkiye Sosyalizminin, Türk emekçi sınıfının eseri olacağına kesinlikle inanan Türkiye İşçi Partisi, tarihî görevini tamatmasına yerine getirebilmek amacıyla, emekçi halk yığınlarını hızla bilinçlendirme savaşına girmiş ve bir hayli de yol almıştır. Türkiye'nin tek sosyalist örgütü, bu eylemi başarıyla sürdürürken, içinde bulunduğu koşulları da gerçekçi biçimde değerlendirmekte, sosyalizme açık Anayasayı tastamam uygulamaya çalışmaktadır.

Sosyalizme açık 1961 Anayasasının varlığına rağmen dış sermaye çevreleri, Amerikancı bürokrat ve ağa takımının temsilcisi durumundaki iktidarlar, dayandıkları sınıfın egemenliğini tehlikeye düşürmemek için bütün güçleriyle, TİP'i susturma ve dolayısıyla Türk Sosyalist Hareketini baltalama yoluna girmişlerdir. Egemen sınıfın biraz aklı başında ve bilimden nasiplenmiş politikacıları, kendileri için asıl tehlikenin sosyalist örgütten geleceğini kestirmişler ve eylemlerini o noktada yoğunlaştırmışlardır. Ancak ne var ki, yıllardır sosyalist öğretide içinde yetişmiş ve çeşitli alanlarda eyleme katılmış kimi solcular, örgütün önemini ve değerini burjuvalar kadar bile kavrayamamış görünmektedirler. Bu durumu, sosyalizmin, o ülkenin emekçi sınıfının dışında da kurulabileceği saptırması açısından değerlendirirsek, haklı bulmamak mümkün değildir.

Yine Türkiye'de, kimi solcuların, sosyalist örgütten, bir çeşit provokasyona varan, yakınmaları gözden kaçmamaktadır. Bunlardan kimileri, Türkiye İşçi Partisinin burjuva parlamenterizmi içinde eylemde bulunmasını şiddetle yererek, örgüttekileri, "sosyalistçilik oynamak"la suçlamaktadırlar. Sosyalizmi gerçekleştirmek amacıyla emekçi halk yığınlarını bilinçlendirme gereğini kabullenmeyenler için bu iddia geçerli olabilir. Ayrıca, bu kimselerin, "burjuva parlamenterizmi içinde sosyalistçilik oynamak" yerine önerdikleri eylem de, böyle bir parlamenteriyi oluşturan kimi burjuva partileriyle, ilerici'lik adı altında, bir çeşit koalisyona gitmek tutarsızlığıdır. "Önce antiemperyalist savaş, bunun için de, antiemperyalist milli geniş cephe" görüşü de bu tutarsızlığın doğal bir sonucu olarak belirmektedir.

GEÇMİŞİN PEŞİNDE KOŞMAK

Bu görüşten hareket ederek sosyalist bir eyleme girişmeden önce mutlaka milli demokratik devrim aşamasının geçirilmesi gerektiğini öne sürenler, Bölükbaşısından İsmet Paşasına, Türk halkına ihanet derekesine düşmeyecekleri umulan kişiler ve bunlara bağlı çevrelerle işbirliği yapılmasını istemektedirler. Üstelik, yabancı sermaye ile rekabet edilemeyeceği gerçeğinden yola çıkılarak, milli sanayicilerimizin yabancı sermayeye, dolayısıyla emperyalizme karşı bir savaşta sosyalistlerle aynı safta birleşebileceği umulmaktadır.

Bütün bu görüşlerin tutarlılığını ve Türkiye gerçeğiyle çakışıp çakışmadığını araştırmadan önce, bir nokta üzerinde durmakta yarar vardır: "Türkiye'de milli demokratik devrim geçirilmiş midir?" sorusuna, çağın ve yurdun gerçeklerini değerlendirmekten uzak, dogmatizm içindeki kişilerin vereceği karşılık, kuşkusuz ki, "Hayır" olacaktır. Böyle düşününce de, "Türkiye'de ille de milli demokratik devrim geçirmek zorunludur" görüşü haklılık kazanacaktır. Ancak, Birinci Kurtuluş Savaşını, ardından gelen biçimsel devrimleri, 1946'da çok partili siyasal hayata geçişi, Türk milli demokratik devriminin önemli aşamaları olarak kabullenmek zorunludur. Nitekim, 1950 seçimleri ve DP'nin büyük bir çoğunlukla iktidara gelişi, burjuva devrimi sonucunda gerçekleştirilen, özden yoksun siyasal özgürlüğün en belirgin kanıtı olmuştur.

27 Mayıs 1960 hareketi ve onun en önemli ürünü 1961 Anayasası, Türkiye'de milli demokratik devrimin son aşaması olmuştur. Bu Anayasanın getirdiği ortamla Türkiye'de, gerikalımlık ülkelerin kendine özgü özellik ve koşullarıyla milli demokratik devrim tamamlanmıştır.

Ancak, Türkiye'nin halen emperyalizmin boyunduruğu altında bulunduğu gerçeğinden hareket ederek milli demokratik devrimin gerekliliği ileri sürülmektedir. Oysa Türkiye, daha, emperyalizmin kolonyal şapkalı, eli kırbaçlı, ayağı çizmeli döneminde, sömürge olmak tehlikesiyle karşı karşıya kalmıştır. O zamanlar, yeni sömürgecilik (neo-emperyalizm) henüz "icad olunmamış"tı. Beyaz eldivenli yumuşak eller, gülümseyen gözlerin desteğinde dostça uzanmıyordu henüz. Parmaklar henüz, anlaşma masalarının altında dolarları saymıyordu. Yüzde 10'lar, yüzde 5'ler hesaplanmıyordu. Yeni bir sömürge gerektiğinin

de, o ülkeye asker ve silah, savaş amacıyla çıkarılıyordu, filanca bölgenin güvenlik antlaşması bahanesiyle değil...

Şimdi ise sömürgecilik bütünüyle biçim değiştirmiş, daha kurnazca yöntemlerle ekonomik ve siyasal alanlara yönelmiştir. O halde, çağın bütün koşulları ve bu arada emperyalizmin yöntemleri tarih çizgisi içinde değişmiş ve değişmekte iken, halen 1945 öncesi burjuva devrimini gerçekleştirmeye kalkışmak, akıntıya kürek çekmek ve geçmişin peşinde koşmaktır.

Ayrıca, milli demokratik devrimin doğal bir gereği olarak öne sürülen "önce antiemperyalist savaş" görüşünü ele almak mümkündür. Bu durumda, yeni - sömürgeciliğe karşı yürütülecek savaş, kesinlikle ekonomik kapsamlı savaştır. Yani, Türkiye'de emperyalizme karşı savaşa, ancak antikap.talist savaşla birlikte yürütülebilir.

"Gerçekten, Amerikan emperyalizmi, Ağa - Komprador - Amerikancı bürokrat üçlüsü aracılığıyla iş gördüğü; Amerika'nın Türkiye'deki varlığı onlar eliyle gerçekleştiği için, Amerika'ya karşı kurtuluş mücadelesi, aynı zamanda, Ağa - Komprador - Amerikancı bürokrat üçlüsünün egemenliğine karşı bir mücadele biçimini alacak; yani sosyalizm için de bir mücadele olacaktır (4)."

Bu da ancak, sosyalist örgütün önderliği ve denetimi altında olabilir. Sosyalizmi gerçekleştirmiş bütün ülkelerdeki uygulamalar, bu gerçeğe tanıklık etmektedir. Şunu bir daha belirtmekte yarar görüyoruz ki, milli geniş cephe, yalnız dış sömürüye değil, mutlaka iç sömürüye de karşı olan güçlerle kurulabilir. Yoksa, "Biz bunları, dış sömürücüyle yapılacak savaşta yanımıza alalım; düşmanı kapı dışarı ettikten sonra, iç sömürünün de icabına bakarız" gibi bir düşünce, iç sömürüden yemlenen ve bu savaşa katılacağını umduğumuz çevreleri fazla aptal saymak olacaktır. Üstelik bu çevreler, umduğumuzca aptal bile olsalar, dış sömürücüyle yapılacak savaşta yanımızda yer almaları ellerinde değildir. Bunun açık nedeni, Türkiye burjuvazisinin komprador burjuvazisi olmasıdır. Aslında Türkiye'de "...iç pazarı kendine hasretmekte çıkarı olan, bu sebeple yabancı tekellerle çıkar çatışması olan (5)..." bir milli burjuvazi bulunsaydı, antiemperyalist savaşı yürütebilmek için sosyalist örgütün önderliğinde bir geniş cephe daha kolay kurulabilirdi.

DIŞARDAKİLER

1961 Anayasası, sosyalist bir partinin kurulmasını sağladığı halde, yürürlükteki burjuva yasaları, kimi eski solcuların örgüt dışında kalmalarına yol açmıştır. Burjuva demokrasilerinde bu durum olağandır. İçinde bulunduğu koşulları teorik açıdan yerinde değerlendiren, eyleminde sapma olmayan bir sosyalistin bu durumda eylem yeri, mutlaka örgütün yanı olmak gerektir. Oysa Türkiye İşçi Partisi saflarına, yalnızca yukarıda belirttiğimiz nedenle katılmıyan kimi solcular, tümüyle bireysel olan tutku ve davranışları yüzünden Partiye açıktan açığa cephe almışlardır. Ve bu cephe alış, Partiye değil, Parti yöneticilerinin kişiliklerine ve eylemlerine karşıymış gibi gösterilmek istenmektedir. Oysa bu, TİP'e ve yöneticilerine egemen çevrelerce yöneltilen saldırılara güç katmaktan öte bir anlam taşımaz. Bireysel tutkuların doğal bir sonucu olan ve kişiliklere yöneltilen bu saldırılara "strateji anlaşmazlığı" kılıfı giydirilmeğe çalışılmakta ve TİP'in sosyalizmin gerçekleşmesini köstekleyen bir biçimde yönetildiği safsatası boyna tekrar edilmektedir. Türkiye Sosyalizmini gerçekleştirecek güçteki ilk örgütün önderliklerini paylaşma olanağından uzak kalmanın doğurduğu bu kişisel sapmaların, sosyalistlikle uzaktan yakından ilgisi bulunmadığı açıktır.

Yukardanberi belirtmeğe çalıştığımız, örgüt dışı sol çevrelerin içinde buldukları yanlıgılar şu üç ana noktada toplanabilir:

1. Sosyalist teoriyi tarihin belli bir noktasında dondurmak, çeşitli ülkelerdeki uygulamalardan çıkan yeni sonuçları, çağın ve Türkiye'nin gerçeklerini hesaba katmamak.

2. Örgütün sosyalist gelişmedeki önemini burjuvalar kadar bile kavrayamamak veya örgütü yıpratacak eylemlerde bile direnmek.

3. Bireysel tutkularını yenemeyip, sosyalist ahlak ve eylemi buna feda etmek.

Bütün bunlar, Türkiye İşçi Partisinin önderliğiyle yürütülmekte olan sosyalist hareketi elbette engelleyemeyecektir. Ancak, yanlıgı içindeki kişi ve çevrelerin, bu dâvaya olumlu bir katkıda bulunamadan yitip gitmeleri gerçektен üzücüdür.

Hiçbir örgütün organı olmayan FORUM, bu gerçeği, fikir adına, eylem adına, Türkiye'nin gerçekleri adına belirtmeyi görev bilir. Vermekte olduğumuz toplumsal savaşın doğal bir sonucu halinde kurulmuş ve gelişmiş olan TİP, Türkiye'nin bugün içinde bulunduğu koşulları değerlendirerek yol almakta, Türkiye Sosyalizmini gerçekleştirmeye çalışmaktadır. Hayale, bireysel çıkışlara iltifat etmemek gerekir. Anayasaya, Türk emekçi halkının savaşına saygısı olan herkesin, her yayın organının, bugünkü koşullar altında, TİP'nin yanında ve doğrultusunda yer alması zorunludur.

Burası, yeni - emperyalizmin pençeleri altında bir ülkedir.

FORUM

- (1) Mehmet Ali AYBAR, Bağımsızlık Demokrasi Sosyalizm, s: 639
- (2) Regis DEBRAY, Devrimde Devrim, s: 17 ve 21
- (3) Behice BORAN, Türkiye ve Sosyalizm Sorunları, s: 89
- (4) Mehmet Ali AYBAR, Bağımsızlık Demokrasi Sosyalizm, s: 660
- (5) Erdoğan BAŞAR, Sosyalizm Sözlüğü, s: 99

Reklam, işlerinizi saat gibi yürütür

REKLAM VE TANITMA FAALİYETLERİNİZİ
yurt içinde ve dışında
EN ETKİLİ VE EN İSRAFSIZ ŞEKİLDE YÜRÜTMEK İÇİN
Kurumumuz hizmetlerinden faydalanınız

BASIN İLAN KURUMU

Cağaloğlu, Türkocağı Cad. no.1. kat: 3
Telefon: 27 66 00 - 27 66 01. İstanbul

emperyalizmin bekçisi faşizm

ismail şahin

Amerikan emperyalizminin gerikalmiş ülkelerdeki bekçiliğini, halktan kopmuş ve halkı ezen faşist yönetimler yapmaktadır. Bu yönetimler, gerikalmiş ülkelerin tarihi gelişimleri ve içinde buldukları koşullara göre çeşitli biçimlerde görünmektedir. İkinci Dünya Savaşı sonrasında bütün dünyaya demokrasi hocalığı yapmağa kalkışan Amerika, emperyalist çıkarlarını bu maske altında daha akıllıca yürütebileceğini hesaplamış ve gerikalmiş ülkelerde kukla yönetimler kurdurtmuştur. Ancak, gündengüne bitinçlenen ve bağımsızlık savaşına giren gerikalmiş ülkeler halkları, emperyalizmin bu oyununu bozmağa başlamışlardır. Demokrasi havarisi Amerika bu defa, perde arkasına çekilerek, uşakları aracılığıyla darbeler düzenleme, kurulacak ko-yu bir faşizmle, çıkarlarını bir süre daha yürütme yoluna girmiştir. Son yıllarda bu örnekler bir hayli artmıştır. En yeni ve yakın örneği ise, Yunanistan'dır.

Amerika, gündengüne bilinçlenen ve bir yandan Amerika emperyalizmine, bir yandan da onun Türkiye'deki temsilcilerine açıktan açığa savaş açan Türk halkına karşı da aynı yöntemi uygulama denemelerine girişmiştir. Seçimlerde oy kaybeden ve oyu yüzde 50'nin altına düşen AP İktidarı, 1969 seçimlerine ümitsiz girecektir. Türkiye'nin kapısını çalan ekonomik kriz, bu ümitsizliği daha da arttırmaktadır. Gittikçe bilinçlenen ve uyanan halk kütleleri, yabancı efendileriyle birlikte kendilerini sömüren işbirlikçilere karşı kendi siyasal örgütlerinde mücadeleye başlamışlardır. Bu uyanışın önüne geçmenin mümkün olamayacağı da kesinkes anlaşılmıştır. Ancak, Amerikan emperyalizminin Türkiye üzerindeki oyunlarının, ne pahasına olursa olsun, sürdürüleceği de anlaşılmış bulunmaktadır. Emperyaliz-

anayasa korunmalıdır

Son olaylar hakkında Türkiye İşçi Partisi Genel Başkanı Mehmet Ali Aybar aşağıdaki demeci vermiştir.

Ölümünü sonsuz acılarla öğrendiğimiz yurtsever, kahraman, genç Partili kardeşimiz Vedat Demircioğlu'nun polislerce öldürülmesinden manevi sorumlu mevkide bulunan, Demirel Hükümetidir. Bu cinayetin hesabı mutlaka sorulacaktır.

Konya'da cereyan eden olaylar, lâik ve demokratik cumhuriyetimizi tehdit eden bir komplo karşısında bulunduğumuzda şüpheye yer bırakmıyor. Uzun yıllardır AP ve onun himayesindeki yan teşekküllerce hazırlanmış ve hükümetin müsamahalarıyla güçlenip örgütlenmiş bulunan irtica, artık yurt çapında harekete geçmek için fırsat kollamaktadır.

Konya'da yalnız ilerici, Atatürkçü ve sosyalist kuruluş ve kişilerin değil, aynı zamanda bağımsız zihniyetçe mahkûm edilmiş iş ve eğlence yerlerinin de saldırıya uğramış olması, bunun lâisizme ve cumhuriyet rejimine karşı bir ayaklanma teşebbüsü olduğunun delilidir.

Gençlerin Amerikan emperyalizmine karşı Anayasamızın 28. maddesine dayanarak miting düzenlemiş olmaları bahane edilerek başlatılan bu olaylar, artık millî birliğimize ve demokratik düzene temelden kasteden bir komplo karşısında bulunduğumuzun yeni bir delilidir. Gerçekten, İktidara mensup gazetelerdeki açık kışkırtmalar, AP İktidarını destekler mahiyetteki vazlar ve aynı doğrultudaki politikacıların Anayasayı ve tüm ilerici hareketleri hedef alan konuşmaları, gittikçe artan bir hızla faşizmi getirecek ortamı yıllardan beri hazırlamaktadır.

Bu hareketleri sadece yurt içinde çeşitli adlarla faaliyet gösteren irticaî yeraltı kuruluşlarının idare ettiğini sanmak ve bu hareketlerin yurt dışında bağları olduğu noktasını ihmal etmek büyük bir yanlıştır. Nitekim yurdumuzdaki bir kısım gizli irticaî hareketlerin yurt dışından yönetilip her husususta desteklendikleri yıllardır yazılmakta, söylenmektedir. İrtica bugün, Amerikan emperyalizminin, geri kalmış memleketlerde ustaca kullandığı başlıca silâhtir. Bu husustaki uyarılarımızı yıllardır yapıyoruz.

Bu gibi uyarılar karşısında Demirel ve arkadaşları daima bir polis zihniyeti ile delil istemekle yetinmişlerdir. Oysa politikada, bu gibi konularda, tutarlı genel tahliller yeter delil sayılmak gerekir. Heryerde din adamı kılığında bürünmüş kişilerin dini politikaya âlet ederek Anayasayı, demokratik ilkeleri, sosyal adaleti, sol ve sosyalizmi İslâm dinine karşı göstermeleri, yıllardır halkı bu yönde kışkırtmaları; iktidara mensup besleme gazete ve dergilerin halkı alenen solcu avına çağırmaları ve zaman zaman hükümetçe beslenen ve desteklenen zorbalıların fiilen kanuna karşı gelmeleri, cana, mala, siyasi haklara kastetmeleri, sorumluluğunu müdrük, Anayasa ve demokratik müesseseleri koruma görevine samimiyetle bağlı olan her hükümeti derhal harekete geçirmesi gereken yeterli delillerdir.

Ama ne var ki, AP İktidarı, aslında Anayasa ile ters düşen ve haktan huktan bahsetmeyi sadece kanunsuz İcraatını gizlemek için nikap olarak kullanan bir iktidardır. Gerek İstanbul'daki, gerek dün Konya'daki kanun dışı olayların baş siyasi sorumlusu, Hükümettir. Bunlar, Anayasa düzenimize yöneltilmiş olan bir tertipler zincirinin son halkalarıdır. Bütün bu olayların Türkiye'yi bir faşist darbeye zemin hazırlayan doğrultuda geliştikleri görülmektedir. Anayasadan, demokrasiden yana olan bütün partilerin, kuruluşların, kişilerin son derece uyanık, temkinli ve tedbirli olmaları şarttır. Faşizme yol açan kışkırtmaların yozlaştırıp çığırından çıkartabileceği hareketlerden kesinlikle kaçınılmalıdır. Anayasa ve kanunlar sakın bir inatla korunmalıdır. Çünkü ancak soğukkanlı, tedbirli ve kışkırtmaları önleyecek bir uyanıklık ve kararlılıkla hareket edilmesi halindedir ki, bu son derece kritik ortamda Anayasadan yana olan güçler gerici ve faşist komploları başa çıkarmak imkânını bulacaklardır.

açık mektup

(TURKISH POLICE ONLY) (YALNIZ TÜRK POLİSİNE)

Biliyorum, "Kamu düzenini korumakla görevliydim.." diyeceksin.

Ama körkaranlıkta bir öğrenci yurdunu basıp, uyku halindeki Türk öğrencilerini sille, tokat, tekme, cop hırpalamanın, don - gömlek, yaka - paça postalamanın, bilmem kaçınıc kattan aşağıya atıp şehit etmenin kamu düzenini korumakla ne ilgisi olduğunu hiç düşündün mü? Ve hiç düşünmedin mi ki, bu şehit kanının kefareti öyle kolayına ödenmez!

"Bizi kıskırtanlar onlardı.." diyeceksin.

Öyle bile olsa, bir kanun adamının, görev sırasında kıskırtmalara aldır-maması ve görevini taraf tutmadan, kanunların ışığında yapması gerektiğini unuttun mu? Üstelik, kıskırtmanın yalnız öğrencilerden değil, aynı zamanda senden de geldiğini, yani karşılıklı olduğunu pekâlâ biliyorsun.

Sonra, birşey daha var:

Sana, mesleğe atılmadan önce tarih dersi de okuttular. Hatırlayacaksın: Müttefik Donanması İstanbul'un güzelim sularına demir attığında, genci - yaşlısı, cümle yurtseverler, mübarek toprağımızın gâvur çizmelerinden temizlenmesi gerektiğine inananların tümü, bu işe karşı çıkmışlardı. Türk yur-dunu bölüşmek isteyen emperyalistlere karşı İstanbul'un karanlık sokakla-rında sulkastler düzenleniyor, sabotajlar yapılıyordu. Yurtsever aydınlar, işçiler ve öğrenciler, Mustafa Kemal Paşa'nın saflarına, Halk Ordusuna ka-tılmak için Anadolu'ya geçiyorlar, silâh kaçırıyorlardı. O zamanın iktidarı olan Saray ise, yabancılarla işbirliği halindeydi ve aslında hepsi de halk ço-cuğu olan polis ve zaptiyeleri ve de hafiyelerini, düşmanın çıkarlarını koru-mak, yurtsever Türkleri tutuklamak için görevlendiriyordu. Bu iğrenç ve aşşağılık görevin adına, "âmme nizamını muhafaza eylemek", yani "kamu düzenini korumak" deniyordu. Bugün, Türk gençlerini geceyarısı uykuda coplarken, işin bu yanı hiç aklına gelmedi mi senin?

Ve hiç düşünmedin mi, bu ateş gibi, korkusuz gençler, neden Amerikan gâvuruna karşı çıkıyorlar, neden copların altında gözlerini kırpmadan di-reniyorlar ve neden, yakalarına Zafer Nişanı takılırmışçasına kolaylıkla ölü-mün üstüne yürüyorlar? Ve Amerikan Altıncı Filosu neden Türk karasularına girip, İstanbul limanına demir atıyor?

Amerikan neferlerinin, "Türkiye'yi komünizm tehlikesinden korumak için" mi çıktığını sanıyorsun Dolmabahçe'ye?

Ve sen, ey Türk Polisi! Türk kızları Beyoğlu'nda, Yüksekaldırım'da, Gümüşsuyu'nda bu ak üniformalı, kara vicdanlı köpek soylarına satılırken, bu satışın düzeni bozulmasın diye bekçilik etmeyi şerefli bir görev mi bel-ledin?

Bütün bunların yanısıra bir şaşkınlık daha ettin, Türk Polisi!

Bugünlerde sana, "Yalnız Türk Polisine" diye, ilk olarak bu mektupla seslenilmiyor. Sen, Dolmabahçe'de, Amerikan neferleri karaya rahatsız edilmeden çıksınlar, aşşağılık cinsel ihtiyaçlarını Türk kızlarıyla giderebilsinler diye bekçilik yaparken bir paket gönderildi sana. Paketin üstünde "Turkish Police Only = Yalnız Türk Polisine" diye bir yazı, içinde birtakım yiyecek-ler vardı. Ve sen ögle yemeğini bu "kumanya"dan yedin, Türk Polisi! Bu, İz-mir'de de, Ankara'da da böyle oldu. Bu şehirlerde de, direğinde Amerikan Bayrağı sallanan yapılara bekçilik ederken, onların verdiği biraları, teneke kutularla içtin. Üstelik görev sırasında içtin bu alkollü içkileri, Türk Po-lisi! Hangi hizmetin karşılığıydı bu, neyin ücretiydi? Hiç düşündün mü?

Bütün bunları iyi düşün, Türk Polisi!.. Miğferini, kalkamını önüne koy, söyle bir iyice düşün!.. Beynini yıkamış da olsalar; başına miğferi, eline kal-kanı tutuşturup, üstüne faşist urbarları geçirmiş de olsalar, sen, bir halk ço-cuğusun. Kars'tan, Konya'dan, Zara'dan, Siverek'ten, Fatsa'dan, Çameli'nden, Varto'dan, Silifke'den geldin. Gâvur dölleri değil, Türk halkına; anana, babana, bacına, toprağımıza, mübarek ekmeğimize ve gül bebelerimize hiz-metle görevlisin sen! Bunu unutamazsın, Türk Polisi! Sen bir Türksün ve halk çocuğusun!

durmuş durmaz

min Türkiye için koyduğu teşhis açıktır: "Türkiye'de Amerikan emperyalizminin bekçiliğini, bundan sonra ancak koyu bir faşist dikta yapabilir.."

Temmuz ayının ikinci yarısını doldu-ran olaylara bu açıdan bakıldığında, gerçekler bütün çıplaklığıyla ortaya se-rilmektedir.

Altıncı Filo'nun İstanbul limanına demirleştirdiği tarihi, başlıbaşına bir önem taşımaktadır. İzmir limanından gerekli ikmal yapıldığı halde, mevsim dolayısıy-la en kalabalık günlerini yaşayan İstan-bul'a gelmek ve bu ziyareti de, özellikle öğrenci ve işçi çevrelerinin dinamizm içinde buldukları bir döneme rastlat-mak, herhalde boşuna değildir.

Filo'nun İstanbul'a gelişinden sonraki olaylar kronolojik sırayla izlendiğinde, büyük bir tertibin varlığı gözlerden kaç-mıyacaktı.

Öğrenci boykotları ve fabrika işgalleri sırasında öğrenci ve işçinin karşısına po-lisi çıkarmakta özel bir dikkat harcayan İktidar, bu olayların daha ilk gününde polisi, copu, taşı ve hattâ tabancasıyla seferber etmiştir. Milliyetçi ve bağımsızlık özlemi içindeki Türk işçisi ve ögren-cisi, Amerikalı onbaşların şehvet budala-lıklarını Türk kadınları üzerinde tatmin olaylarına tanık duruma düşürülmüşler-dir. Geceyarısı üniversite basılmış, bine yakın polis, uykudaki öğrencileri coptan geçirerek, cinayetler işlemiştir. Daha son-raki olaylarda ise tertibin ikinci sahnesi uygulanmaya başlamış, polis, öğrenciler-den sonra askerle de kapışmıştır. 27 Ma-yıs öncesinde bile polisin askere karşı çı-kartılmadığı hatırlanırsa, bu olayın öne-mi daha iyi anlaşılacaktır.

OYUNDAN BEKLENEN NEDİR?

İstanbul'da kanlı olaylar gelişirken ve devrimciler şehit verirken, Konya'da tertibin bir başka bölümü sahneye konul-muştur. Devrimci gençler, bir gün sonra yapmayı tasarladıkları anti-emperyalist mitingden vazgeçmek zorunda bırakıldık-ları halde, bu mitingi bahane eden sağcı örgüt ve çevreleri, Konya'nın altını üstüne getirmişler, Orduevi'ne bile saldırmışlar-dır.

İktidarın, yabancı iş çevreleriyle en yakın ilişkilerini sürdüren bir Bakan, o-layların ikinci gününde bir basın toplan-tısı düzenleyip, halkoyunun dikkatini tertiplerden uzak tutmak için, aylarca önceden bilinen bir buhar ve petrol habe-rini müjdelemeye kalkışmıştır. Bu basın toplantısı da, özel olarak, olaylar için ye-değe alınmıştır.

İktidarın başının, günlerce sustuktan

sonra verdiği demec de bir hayli anlamlıdır. Başbakan Demirel, bu demecinde, dilinin altındaki baklayı çıkarmış, olayların "tahrik" sonucu ortaya çıktığını söyleyerek,

"— Bu yol bir kere daha açılırsa, meşru iktidar, çok kısa bir zaman içerisinde keyfi idareye kayar" demiştir.

Türkiye üzerinde oynanan son oyundan umulan nedir?

Çeşitli çevreler bunu, kendi açılarından değerlendirmekte, bilerek veya bilmeyerek, oyunun oynanmasına yardımcı olmaktadır.

Amerikan emperyalizminin Türkiye'deki temsilcisi AP İktidarı, Başbakanın da ima ettiği gibi, keyfi bir yönetime, yani çoğunluk diktasına açıktan açığa gitmek eğilimindedir. AP, son olayların tertipçiliğine katılmıştır ve bunu kendi yönünden kullanma çabasındadır.

Halkın desteğini alarak seçimle işbaşına gelme şansını yitirdiğini kesinlikle bilen CHP de olayları kendi yönünden değerlendirmekte, iktidar düşleri görmektedir.

Ordu saflarında ise, kerameti kendinden menkul ve Türkiye'yi en iyi yöneteceğini sanan ve pusuda bekleyen kimselerin bulunmadığını ileri sürmek mümkün değildir.

Bilinçlenen halkın, bağımsızlığına sahip çıkmağa kalkışması sonucunda çıkarlarının tehlikeye girdiğini anlayan Amerikan emperyalizmi ise, bütün bu alternatifleri kendi açısından kullanarak, faşist ve amerikancı bir diktayı, Yunanistan'da olduğu gibi, işbaşına getirmek sevdiğidir.

UYANIK OLMALIYIZ!

Büyük bir ihtimalle, önümüzdeki günlerde veya aylarda bazı gelişmelerden yararlanılarak, bu oyunların benzeri yenilenmeye kalkışılacaktır. Bu durumda, halktan yana aydınlarla sosyalistlerin, kapağa kadar gelen tehlikeyi yerinde değerlendirmeleri, koyu bir faşist diktanın gelmesi ihtimallerini ortadan kaldırmak için dikkatli davranmaları zorunlu olmaktadır. Aksi halde, oynanan oyunlara bilmeden âlet olmak işten bile değildir. Bir yandan emperyalizme karşı savaş yürütürken, bir yandan da emperyalizmin tertiplerine âlet olup önemli bir süre için savaşı yitirmek akıllılık olmasa gerektir. Amerikan emperyalizminin Türkiye'de "son" bekçiliğini yapacak olan bir faşizme, bilinçli, sağduyulu ve halktan yana kimselerin karşı durması tarihi bir görevdir.

vietnam örneği

m. hasırşapkalı

Vietnamlı romancı Nguyen Dinh Thi'nin "Gök Cephesi" adlı eseri, Türkiye'de -hattâ Avrupa'da da- yayımlanmış ilk Kuzey Vietnam romanıdır.

Bu yazı bir roman eleştirisi olmayacaktır. Thi'nin romanının hangi tür romana girebileceğini erbabi -çıkarsa eğer- eleştirecektir elbet. "Sartre Küba'yı Anlatıyor" adlı eseri Radyo'dan tanıtım Adalet Ağaoglu, Türkkaya Ataöv, Olcay Aral ve arkadaşlarının mahkemelere, hem de beşer yıl hapisleri istenerek, düştüklerini ansır ansımaz "erbabi çıkarsa" dedim hemen. İster tanıtılsın, ister tanıtılmasın, Nguyen Dinh Thi'nin bu romanı, okuyan herkesi etkileyecek, sarsacak nitelikte bir eserdir.

Kuzey Vietnamlıların neden Amerikalılara üstün olduklarını, onlardaki bu gücün nereden geldiğini bilmek isteyenler, kitabı kesinkes okumalıdır. Bu derim ben. Kitapta öyle, kurukuruya Amerikan aleyhtarlığından söz edilmemektedir. Amma her sayfası, Amerikalıların insafsızlığının ve Amerikan emperyalizminin canlı, diri, tanıklı anlatımı ile dolu.

Kitabın 100-101. sayfalarında şu cümlelere rastlayacaksınız: "Gazetelerimizde, Amerikan gazetecilerinin Saygon sokaklarında ve kendi üslerinin çevresinde yaptıkları röportajlardan pasajlar alınıyordu: Luong -romanın kahramanı-, kahvehane kızlarından, taxi-girls'den, en ucuz fiyata edinilen bir haftalık karılardan bahsedildiğini işitmiştik. Onlar'a -yani Amerikalılara- yurdumuzda ölümün, yasın ve yıkıntıların hüküm sürmesi yetmiyor, aynı zamanda en değerli şeyimizi de kirlletmeleri gerekiyordu.

Yüzlerce yedek asker, subay, tüccar, gizli görevli... hepsi de, hepsi de bir çekirge sürüsü gibi üşüşmüştü bizim sevgili Güney'imize. Sefaleti getirmişlerdi, sefaletle birlikte o kâğıt tomarlarını, dolarlarını getirmişlerdi Amerikalılar. Normal bir hayat sürececek binlerce gençkızı her türlü duygunun, her türlü onur kaygısının dışına attılar, o saçma kâğıtları karşılığında ekzotik oyuncaklar gibi alm -satım konusu yaptılar onları. O kâğıtların, o dolarların, en önde Amerikalıların, onlardan hemen sonra da orospuların geldiği bir rejimde ne kadar büyük bir ağırlığı vardı!"

Nguyen Dinh Thi, memleketinin üzüntüsünün can alacak noktasını böyle anlatıyor. Bunu anlamayanlara o kadar ilginç görünmeyebilir. Amma, Amerikalıyı, Amerikan yönetimini yakından izleyenler, bunu değerlendirebilirler. Bunu, Amerikan filo zırhlılarının sık sık limanlarını ziyaret ettiği, Amerikan generallerinin gelerek başbakan adayı aradığı, üstüne, muhalefet ve sol ileri gelenlerini yoketmek için raporlar düzenlediği ülkelerin insanları, gençleri, uyanıkları çok daha iyi anlarlar.

Anlamak kolay olsa bile, anladığını belli etmek, bunu uygulamak kolay olmamaktadır tabii... Amerikan zırhlısının mensubuna çini mürekkep döker dökmez, kuzu postuna bürünmüş toplum polisleri yaka-paça kaldırıp götürmekte, yurt-yöre basarak, Amerika hatırına, kendi vatandaşına, kendi delikanlısına kıymaktadır. Bu, Amerika'nın el attığı her ülkede böyle olmaktadır. Amerika "suç bastırarak", haksızlık ve insafsızlığını yeni ödünler isteyerek sürdürmektedir.

Amerika'ya karşı gelmesini bilenlerin de bulunduğu, sömürülmekte olan ülkelerde direnişin çeşitli yolları uygulanmaktadır. Bazılarında, Amerikalı filo askerlerinin üstüne mürekkep dökülürken, bir yandan da binaların camları, çerçeveleri indirilmekte, amma "zehir hafiye"ler, devlet kesesinden, kırılanları onarmaktadırlar. Bir gece, bir "zehir hafiye", kentteki bütün camcılarını telefon rehberinden buldurmuş, sabaha kadar, "ayıp olur" diyerek, devletin kesesinden, kırılan bütün camları yerine taktırmıştır. Bunlar, memleketlerinin delikanlılarını Amerika hatırına coplatmakta, yerlerde sürükletmekte en küçük sakınca görmemişlerdir.

Vietnamlı Thi'nin romanı ilgi çekici parçalarla dolu. Kitapta, adları geçen pilotların geçmişi şöyle anlatılıyor: "Devrimden önce hepsi de birer yumorcaktılar; köylerinde ya da şehirlerinde sığır çobanlığı yapıyorlar, büyüklerin bacakları arasında dolaşarak ayakkabı boyuyorlar, kolonyal şapkaları temizliyorlar, dondurma satıyorlar, hamallık ediyorlardı.. Su ve kömür taşıyorlar, iş yerlerinde, rıhtımlarda, istasyonlarda maden talaşı topluyorlardı. Gerillacı oldular sonra, milisci savaşçı oldular. Rüzgârla beslenerek, sisin içinde uyuyarak, her gece ölüme meydan okuyarak, binlerce bambu kazığı, tekinsiz elbombası attılar."

Vietnamlı romancının "Gök Cephesi", kurtuluş savaşı veren Türkleri düşündürecek niteliktedir. Kurtuluş savaşlarını başlatmışız amma, bugünkü Vietnam savaşlarından alacağımız, öğreneceğimiz çok ders var.

"Gök Cephesi": Nguyen Dinh Thi. Çeviren: Cemal Süreya. Cem Yayınevi.

dışarda

çekoslovakya'daki gelişim ve demokratik sosyalizm

dr. ahmet taner kıslalı

Kapitalist toplumlar günümüzde ancak aldıkları sosyalist tedbirler sayesinde yaşayabilir hale gelmişlerdir. Teknik gelişimin ve iktisadi kalkınmanın belirli bir seviyesine ulaşmış olan batılı ülkeler, dış sömürünün azalması oranında kapitalist düzeni korumakta zorluk çekmektedirler. (Dış sömürü iç sömürüyü hafifletmekte, istismar edilen sınıfların da tüketim toplumuna bir dereceye kadar katılmalarını sağlamaktadır.)

Schumpeter bir gerçeği üzüle üzüle görüyordu: "Marx, kapitalist toplumun yıkılış şekilleri üzerindeki tahmininde yanılmıştır - fakat eninde sonunda yıkılacağı önceden söylemekle haksız olmuştur."

De Gaulle'ü, işçilerin işletmelerin kâr ve yönetimine katılmaları yolunda reformlar yapmağa iten nedenler hangileridir? Solcu bir kafa yapısına sahip oluşu mu, yoksa bilinçli veya bilinçsiz olarak, kapitalist düzenin hiç değilse bazı kurumlarını yaşatabilmek isteği mi? İhtiyar generali Avrupa burjuvazisinin diğer tutucu kuvvetlerinden ayıran taraf, daha ileri görüşlü ve daha akıllı olmasıdır.

İşçi ve işverenin "birlikte çalışması" veya "elbirliği etmesi" gibi cilâlarla süslenen bu görüş, aslında yeni bir şey de değil. Bunun benzer bir örneğini 1951 yılında Batı Almanya vermiştir. Elde edilen sonuç tartışılabilir, ama kapitalist toplumların sosyalist tedbirler olarak yaşama çabasında oldukları bir gerçek.

Kapitalizmin şampiyonluğunu yapan Amerika Birleşik Devletleri'nde bile, endüstri alanında, toplumsal ve kültürel alanda yapılan devlet yatırımları özel yatırımların iki misline yaklaşmıştır. (Bak: Jean - Claude Servan - Schreiber, Les Echos, 13 décembre 1961.) Dış pazarlarının

önemli bir kısmını kaybettiği anda amerikan ekonomik - siyasal bünyesinde ne gibi değişikliklerin olacağını kestirmek için falcı olmak gerekmez.

DOĞAL BİR GELİŞİM

Durum böyle iken Çekoslovakya'daki son gelişim üzerine bazı çevrelerce kopartılan gürültü biraz garip kaçıyor. Nedir Alexandre Dubcek ve arkadaşlarının çekoslovak sosyalizmine getirmek istedikleri yenilikler? İşletmelerde işçi meclislerinin kurulması ve bu yolla "kendi kendini yönetim" esasının doğması. (Halen Yugoslavya'da uygulanan benzer bir sistem...) Devletin, merkezîyetçi olmayan bir şekilde yeniden düzenlenmesi... Grev hakkının tanınması... Stalin devri kurbanlarına haklarının yeniden iade edilmesi...

Görülüyor ki hareket, sosyalist düzene karşı değil, totaliter bir sosyalist düzendeki tutucu bir zihniyete karşıdır. Ancak sosyalist düzeni değiştirmek değil, demokratikleştirmektir. Ve bu doğal bir gelişimdir.

Fransa'da krallığın yıkılması ile birlikte "terör"ün de gelişi, çok kimsenin cumhuriyet rejiminin demokratik olabileceğine uzun süre inanamamasına sebep olmuştu. Stalin de, kurduğu ceberut rejimle, demokrasinin ancak kapitalist bir düzende olabileceği propagandasına bir noktada hizmet etmiştir.

Totaliter sosyalizmin hakim olduğu ülkelerde, burjuvazinin kuvvetleri ortadan kaybolduktan, rejim temellerini sağlamlaştırıp belirli bir kalkınmayı sağladıktan sonra demokrasinin dozunun yavaş yavaş artması doğaldır. Çağımızın sonlarına doğru, gerçek bir demokrasinin ancak sosyalist bir düzende gerçekleşebileceğinin ortaya çıkması beklenebilir.

"DEMOKRATİK SOSYALİZM'E GİDEN YOLLAR

Batılı ülkeler, iki türlü sömürü ile zenginleşmişlerdir. Dışta geri kalmış ülkeler, içte ise emekçi sınıf sömürüldü. Fakat belirli bir seviyeye ulaşınca kalkınmanın emekçi sınıflar üzerindeki yükü azaldı ve klâsik hürriyetlere yer veren bir demokrasi düzeni doğmağa başladı. (Batılı işçi sınıfları oy hakkını elde edebilmek için çok uzun yıllar mücadele etmişler ve ancak iktisadi kalkınmanın belirli bir seviyesine ulaştıktan sonra amaçlarına ulaşmışlardır.)

Daha az endüstrileşmiş bazı ülkelerde ise, dış sömürü olanaklarının yokluğu veya çok az oluşu, benzeri bir gelişimi engelledi. Ezilen kütleler ayaklandılar. Totaliter sosyalist rejimler doğdu. Aslında bir kalkınma yöntemi olarak düşünülmemiş olan marksist sosyalizm, bu ülkelerin hızla kalkınıp yüksek bir teknik ve iktisadi seviyeye ulaşmasını sağladı. Sefaletten bolluğa geçiş başlayınca da rejimler demir pengellerini gevşetmeğe, yumuşamağa, liberalleşmeğe yüz tuttular.

Kapitalist toplumlar, yaşayabilmek için almak zorunda kaldıkları sosyalist tedbirlerle -dolambaçlı yollardan da olsa- sosyalizme yönelirken, sosyalist ülkeler de -bir anlamda- yaşayabilmek için daha demokratlaşıyorlar.

Demek ki, belirli bir kalkınma seviyesine ulaşmış olan toplumlar için "demokratik sosyalizm" kendisini tek yol olarak ortaya koymaktadır.

Çekoslovakya gibi sosyalist ülkelerin gitgide daha özgür bir düzene kavuşmasının kapitalist ülkelerdeki gelişimi de hızlandırması beklenebilir. "Komünizm" in Batı'da yarattığı korku ortadan kalktıkça, bu toplumların sosyalizme açılışı da hızlanacaktır!

vietnam ve kongo'daki ücretli askerler III

murat devrim

Hava alanı o gece epey kalabalıktı ve hareketimiz gizli yapılmıyordu. Gece yarısına doğru 100 kadar ücretli asker toplandı ve terminal binasının bir odasında Komando 5 subayları ve çavuşları tarafından bir içtima yapıldı. Öteki yolcular bizi merakla seyrediyorlardı. Saat sabahın 3.30'unda sayımız 87'ye indi ve gümrüğe girdik. Teğmen Scherriff'in bir kelimesi, pasaportsuz olarak uçağa binmeme yetti.

Külrengi mavi renkteki dört motorlu C-118 uçağının üzerinde herhangi bir işaret yoktu. Pilotları, İngilizce konuşan Belçikalılardı. 8.30'da Albertville'e indik. Uçaktan iner inmez bayağı şoke oldum. Meydandaki hangar bana hiç de yabancı gelmedi. Ben CIA harekâtından kaçmak için dünya çevresinin dörtte üçünü dolanmıştım ama, Kongo'da işte gene CIA'nın kollarına düşmüştüm! Sanki hiçbir şey değişmemişti, hâlâ Saygon'da idim. Burada da CIA, herşeye damgasını vurmuştu. CIA'nın Vietnam'da kullandığı CAS, SOG, CSD kısaltmaları veya Amerikan Hava Yolları adı yerine burada WIGMD (Batı Uluslararası Yer Bakım Harekâtı) kısaltması kullanılıyordu.

Bizi birkaç Komando 5 subayı karşıladı. Üzerlerinde, omuzları geniş apoletli, amerikan tipi tropik üniformalar, başlarında Komando 5'in altın arması olan kahverengi bereler vardı. Trafiği Komando 5'in askerî polisleri yönetiyordu. Yağmur altında sıra olduk, amerikan yapısı kamyonlara bindik, Albertville'e gittik.

Aynı gün öğleden sonra bizi şehrin alt kesimine götürdüler ve hepimize, Belçika yapısı 7.62 mm.'lik tüfekler, üzerlerinde NATO damgası taşıyan cephaneye ve Komando 5 üniforması dağıttılar. İki gün süren mülakatın sonunda beni, komando eğitimi gördükten ve Nakalisa İstasyonun'da bir gözlemeden sonra, subay rütbesine yükseltmek üzere ayırdılar. Bu süre esnasında, eğitim yapmadığımız zamanlarda bile, villamızın bölgesinden dışarı çıkmamız yasaktı; şehre indirmiyorlardı. CIA'nın bir kuruluşu olan WIGMO ile Komando 5 arasında bir gerginlik vardı. Komando 5'den Binbaşı Jacques Cassidy adında birisi ile bir WIGMO ajanı, kadın yüzünden, Mavi Ay Otelinde kavga yapıtmuşlar ve Jacques, 9 mm.'lik tabancasını CIA ajanının gözlerinin ortasına boşaltarak, bu gibi işlerde hiç şakası olmadığını isbat etmişti! Bir kan dâvasına engel olmak için, iş dışında, Komando 5 ile CIA mensuplarını biraraya getirmek istemiyorlardı. Sonraları, Amerikan İstihbarat Teşkilâtı ile Amerikan olmyan Komando 5 arasındaki geçimsizliğin başka nedenleri de olduğunu farkettilim.

Komando eğitimi -veya öteki adıyla manga eğitimi- Nakalisa İstasyonunda yapılıyordu. Eğitim çok ciddiye; hattâ, Amerikan Özel Kuvvetler veya Paraşütçü

Vurucu standartlarına göre bile çok yorucuydu. Mecburi yürüyüşler ve yüksek irtifa talimleri, hanımevlâtları ile yerli kabak tiryakilerini canından bezdiriyordu. Asıl kadrolar Rodezya hafif piyadele-rindendi ve yönetimleri, işinin gerçekten ehli Binbaşı Cholly Berger'in elindeydi. Berger, hangi orduda olsa iyi bir asker sayılabilirdi. İngiliz modeline uygun sık saf eğitimi dışında, taktik eğitim, her bakımdan, Amerikan hava hafif piyade talimnamelerinin benzeriydi. Değişiklikleri hemen farkediyordum ama, silâh yerleştirme, ateş ve manevra taktikleri Amerikan ordusundakinin aynıydı. Silâh ve cephanenin nereden geldiğini hiç sormadım; fakat 7.62'lik Belçika tüfeklerinin dışında bütün öteki silâhlar amerikan yapısıydı. 60 ve 86 mm.'lik havan topları, 3.5'lik roket atıcılar ve tetikli havanlar, v.b.

Birlikte eğitim gördüğümüz kimseler hakkında genel bir yargıda bulunmak imkânsız. Öğretim düzeyleri farklıydı. İçlerinde, Montreal'deki McGill Üniversitesini bitiren bile vardı. Gene de ortak bazı tarafları yok değildi: çoğu, hiç değilse, bir hükümetin ordusunda askerlik yapmıştı; zekâ düzeyleri ne olursa olsun, içlerinde tek bir idealist bile yoktu; parayı seviyor ve onun hatırına sıkı disipline bile katlanıyorlardı.

Bu eğitimin amacının, bir komando grubu eğitilir eğitilmez Rienzi Vadisi yönünde bir taarruza geçmek olduğu söylenmişti. İstihbarat raporları, bu bölgede 1800 âsinin saklandığını bildiriyordu. Komando 5, bölgeye üç koldan girecek, her yanı taryacak, herşeyi tahrip edecek, ele geçirdiği herşeyi, erkekleri, kadınları, çocukları ve hattâ köpekleri yokedecekti. Bu gibi harekâtlarda komandoların gerçekçi tutumları, "mademki siyahtır, düşmandır" sözü ile özetlenebilir. Beyaz veya sarı ırktan birisini tutup getirene 10 bin dolar mükâfat verilecekti.

Yirmibirinci gün, eğitimi sağ salım bitiren 45 kişi Albertville'e döndü. Grupumu bırakarak, iki gün sonra hareket edecek bir uçakla Kinshasa'ya dönmemi bildiren bir haber beni bekliyordu. Cholly Berger, niçin çağırıldığımı bir türlü anlayamıyordu. Yüzbaşı Rozman da pek bir şey bilmiyordu; yalnız, Albay Peter'in paraşütçü kıtalarından söz ediyordu. Bana ikinci bir üniforma verdiler.

Mor İnek Barında öteki komandolarla vakit geçirirken, Bull adında, neşeli, hoş bir adam da âramıza katıldı. Bull'u daha yakından tanımak isterdim ama, olmadı. Mahalli CIA bürosunun şefi olan Bull, ertesi gün, kullandığı Land Rover kamyonetine bir kamyonun bindirmesiyle can verdi.

Bull'un yönettiği CIA bürosunu Albertville'de bilmeyen yoktu. Bu büroya istihbarat ajanları, karmaşık bir muhabere şebekesi, WIGUO -yani, Hava Harekât Bölümü- bağlıydı. Hava meydanın-

da, çeşitli uluslara mensup insanlar vardı. Bunlar, WIGUO'ya bağlı ve Amerikalı oldukları belli müzelerin yönetimi altındaydı. Başlangıçta WIGUO'nun parası doğrudan doğruya CIA'dan geliyordu; şimdi ise para, önce Kongo hükümeti kanallarından geçiriliyor, böylece, Kongoluların kendi ülkelerini kendileri yönetiyorlarmış izlenimi verilmek isteniyordu.

Beni Albertville'e getiren C-118 nakliye uçağından başka, WIGUO Komando 5'in C-46 ve C-47 nakliye uçakları, Sbyridet av bombardıman uçakları ve B-26 bombardıman uçakları vardı. B-26'ları, CIA'nın Domuzlar Körfezi çıkartmasından artakalan Kübalı mülteci pilotlar kullanıyorlardı. Bunlar, acayip kıyafetleri ve bellerinden sarkan tabancaları ile bizim Vietnam'da, Delta Projesinde çalışan "Kovboy" pilotlara benziyorlardı. Bunların sonradan Kongo'dan ayrıldıklarını öğrendim; kimbilir şimdi hangi ülkenin göklerinde uçuyorlardır! Orada çalışanlar önceden beş tane C-130 nakliye uçağı olduğunu, fakat bunların Vietnam'daki kayıpları telâfi için pilotları ile birlikte Vietnam'a gönderildiğini söylediler.

Kinshasa Hava Alanına gelince, ana terminal binasının önünde duracağımız yerde, doğrusu CIA hangarının önüne parkettik. Burada artık hangara başka bir takma ad veya kısaltma koymaya lüzum görülüyordu, CIA hangarı olduğu açıkça söyleniyordu.

Beni, elli kişilik özel bir paraşütçü komando birliği kurmam için çağırılmışlardı. Mobutu yetki vermişti, para da hazır. Bir talimatname, kadro, teçhizat ve dağıtım listesi hazırlayıp Albay Peters'in onayına sunacaktım. Becerebilirsem, yüzbaşı rütbesi ile, teşkilâtın icra subaylığına getirilecektim.

Ondan sonraki yedi -sekiz günüm çok dolu olduğu halde ara sıra şehre iniyor, sivil ya da asker arkadaşlarla görüşüyordum. Acayip bir manzara vardı: siyah bir ülke, siyah bir hükümet... Âsiler de siyahtı ve her iki taraf da ücretli beyaz askerler kullanıyordu! Mobutu'yu mu, yoksa Çombe'yi mi desteklemek gerektiği problemini uzun uzun düşünen CIA, nihayet Mobutu üzerinde karar verdi. Bu, önemli bir karardı; çünkü hükümetin kimin eline geçeceği konusunu karara bağlayan, Amerikan Dışişleri Bakanlığı ile CIA'nın parası idi. Ülkenin kaderini tayin edecek bu kararlar ya doğrudan doğruya, ya da dolaylı olarak bu kaynaklardan çıkıyordu. Kongo'daki Amerikalıların sayısı, çoğu Elçilik ve CIA memuru olmak üzere sınırlıydı. Bölgedeki beyazların çoğu Belçikalı işadamları ile çiftlik sahipleri ve tıpkı Lâtin Amerika'da, Standard Oil'in ve United Fruit şirketinin olduğu gibi, Katanga'nın -ve dolayısıyla Kongo'nun- zenginliklerini kontrolü altına almış olan -şimdi millileştirilen- Belçika kartelli Union Miniere'de çalışan kimselerdi.

(Sonu gelecek sayıda)

sorunlar

"Tarihimizin en kritik anlarını yaşıyoruz: İstiklâlimiz tehlikededir. Ve işin korkunç tarafı şudur ki, istiklâlimize kastedenler bu sefer ordularla değil, bir yardım teklifinin yaldızlı paravanası arkasına gizlenerek üzerimize yürüttükleri için, Türk milleti kuşkulananmıyor. Ve mâhîrâne, mâhîrâne olduğu kadar hainâne bir propaganda da bu kuşkusuzluğu arttırmaya, istiklâlimize kastedenleri bir kur-

altıncı filo,

doç. dr. türkkaya ataöv

Yurdumuzdaki üslerine Türk askerini, Türk yargıcını, Türk adliyesini sokmayan Amerika'nın Boğazlarımıza yolladığı Altıncı Filo'ya mensup zırhlılarına karşı gençliğin ve halkın tepkisi övünülecek, inançlı bir olaydır. Halkımız Amerika'ya karşı artan bir hızla direnmektedir. CHP iktidarı zamanında Türkiye'ye sokulan Amerikan zırhlılarının ve Amerikalıların, topraklarımıza gelmeden önce başka ülkelerde neler yaptıklarına bir bakmak, kucığımızı kimlere açtığımızı bilmek gerekirdi. Bir, belki de iki ses dışında, Amerikalıların daha önceki faaliyetlerinden halkı haberdar eden çıkmadı. Resmî ağızlar ya tarih bilmiyorlardı, ya da bütün kıt'alarda apaçık emperyalizm yapmış olan bir devleti sularımıza ve yurdumuza çağurmakla bir işbirliği havası içindeydiler.

AMERİKALILAR YABANCI LİMANLARDA

Amerikan filolarının başka limanlardaki daha önceki davranışlarına kısaca bakacak olursak, şunları görüyoruz: Amerikalı Komodor Matthew C. Perry, 8 Temmuz 1853'de, dört savaş gemisiyle Japonya'nın Tokyo limanına demirlemişti. Kaptan, Japon İmparatoruna hitaben yazılmış, Amerikan Başkanı Fillmore'un tehdit mektubunu da beraberinde getiriyordu. Mektupta Japonya, Amerika ile ilişki kurmağa zorlanmaktaydı. Japon ileri gelenleri, birkaç yıl önce bu yüzden Çin'in başına gelenleri bildiklerinden, Japonya'yı dış dünyaya kapamağa çalışmışlardı. Yabancıları Japonya'ya sokanı aforoz ediyorlar, bazan da öldürüyorlardı. Perry'nin getirdiği tehdit mektubu ise, işi çığırından çıkarmıştı.

Toplanan Japon derebeyleri meclisi, limanları Amerikan filosuna açmak zorunda kaldı. Aynı Amerikan zırhlıları eski Çin limanlarının da Batı sömürüsüne açılmasında büyük rol oynamıştı.

Amerikan zırhlıları, 1 Ocak 1949'a kadar Çin limanlarından çıkmadılar; Japon limanlarında ise hâlâ kendi sularındaymış gibi geziyorlar...

1872'de, bir Amerikan denizcisi olan Komodor Meade, Güney Pasifik'te önemli okyanus yollarının üstünde yer alan Samoa takımadalarından Tutuila Adası ve Pago Pago limanını Amerikan emperyalizminin emrine verebilmek için Samoa'ya gitmiş, buradaki yerlilerle bir anlaşma yapmayı başarmıştı. Amerika burada bir deniz üssüne sahip olacaktı. Karşılığında da Samoa'ya "dostluk gösterecek" ve onu başkalarına karşı "koruyacak"tı. Amerikalıların gelişiyi Samoalılar, çok geçmeden, birbirlerine düştüler. İngiliz, Alman ve Amerikan zırhlıları Apia limanına dolu-

şup toplarını hem birbirlerine, hem de yerli halka çevirdiler. Amerikan Kongresi hemen 500 bin dolarlık bir kanun çıkardı; bu para, adadaki Amerikan mal ve canının korunmasına harcanacaktı. 100 bin dolar da, yerli halktan Amerikalılarla işbirliği yapacak olanlara ayrıldı.

Amerika, bu adalarda hâlâ nüfuz sahibidir. İlk Amerikan zırhlısı Missouri Türk limanlarına geldiği zaman da durum böyleydi...

16 Ocak 1893'de, Amerika'nın Honolulu'daki Elçisi John L. Stevens'in emriyle, Boston zırhlısı mürettebatı, gene "Amerikan mal ve canını korumak" gerekçesiyle Hawai'ye inmişti. Yalnız, bu denizciler, beraberlerindeki toplarla birlikte, Amerikan Elçiliği gibi korunmağa muhtaç binaların yanına tünememişler, şehrin öbür ucundaki Hawai Hükümet binasının karşısına yerleşmişlerdi. Bu çıkarmadan amaç, Hawai takımadalarını Amerika'ya ilhak etmektir. Denizcilerin orada bulunuşundan yararlanarak, Honolulu'ya yerleşmiş olan bazı Amerikalılar, yerli hükümeti devirdiler. Hawai, 1898'de Amerika'ya katıldı.

1898'de Amerikan zırhlıları Brazilya kıyılarında gözüktüler, Amerika, yıllardır, bu güney komşusuyla tek taraflı bir ilişki kurmuştu. Amerikan kumpanyaları, daha o tarihlerde Brazilya'nın zenginliklerini sömürüyorlardı. Yurtsever Brazilyalılar hem bu ilişkilere, hem de Amerika'yı baştacı eden işbirlikçi Brazilya hükümetine karşıydılar. Söz dinletemeyince ayaklandılar. Burada büyük yatırımları olan Rockefeller ailesinin ikazına uyan Başkan Cleveland, Amerikan zırhlılarını Brazilya'ya yollayarak isyanı bastırdı. Amerika, bugüne kadar, Brazilya'daki nüfuzunun azalmaması için türlü yollara başvurdu. Amerika'nın, denizlere ve deniz yollarına egemen olmak suretiyle dünyaya egemen olabileceğini Amerikalı ileri gelenlere ve kamuoyuna kabul ettirebilmek için onbeş kadar kitap ve halkın izlediği popüler dergilerde emperyalizm bilincini güçlendirmek için binlerce yazı yayınlayan Amiral Alfred J. Mahan, deniz gücü ile bir devletin kuvvetinin Siamlı ikizler gibi çok bağlı iki unsur olduğunu anlatmayı başarmıştı. Mahan, deniz gücünü dünya egemenliğine giden yol olarak görüyordu. Önemli deniz yolları, stratejik noktalar ve deniz pazarları ele geçirmek için modern donanma yapımını şart koşuyordu. 1898'lerde yapılan Maine ve Texas zırhlıları ile bir düzine hafif kruvazörün inşasını yeter görmemişti. Güçlü savaş filosu, yabancı ülkelerde yatırım yapmak zorunda olan Amerikalılar ve misyonerler için bir çeşit sigorta olacak, fazla endüstri üretiminin satılması ve hammadde alınması esasına dayanan ticareti destekleyecek, ileri karakollar, uzak sömürgeler ve üslerin vuru-

tarıcı gibi göstermeğe çalışıyor... Bilmiyoruz ki, Amerikan yardımı söylendiği gibi bir altın halka değildir. O, bedellini er-geç kanımızla ödeyeceğimiz bir esaret zinciridir... Amerika ile işbirliği, bugünkü şekli ile, asırlar boyunca zebunu olduğumuz ve pençesinden kurtulmak için bir istiklâl savaşı yaptığımız kapitülasyonlar belâsının bir başka yoldan, hem de katmerli bir şekilde geri verilmesi demektir."

defol!

cu gücü olacaktı. Karayipler'in bir "Amerikan Akdenizi" olmasını, Pasifik'in denetlenmesini, Orta Amerika'da bir kanal açılmasını ve Asya pazarlarının ele geçirilmesini istiyordu. "Deniz Gücünün Tarihe Etkisi" adlı ünlü kitabında olduğu kadar, "Deniz Stratejisi", "Asya Sorunu" ve "Deniz Gücünün Fransız Devrimi ve İmparatorluğuna Etkisi" gibi yayınlarında hep aynı temayı başarıyla işledi. İçte siyasal kurumları ve zenginliği korumak için sömürülecek dış pazarlara erişme yolu olan limanlara egemen olmanın gereğini anlattı ve kabul ettirdi.

Amerika, bugün, Mahan'ın çizdiği yolun çok ötesine varmıştır. Sularımıza ilk gelen Missouri ziyareti sırasında da durum böyleydi.

1898'de Amerikan Amiralisi Sampson, İspanyol donanmasının peşinde Küba'nın Santiago limanına girmişti. Giriş, o giriş! Amerikan donanması, Castro zamanına kadar Küba'dan atılmadı; hâlâ da tam atılmış sayılmaz. Çünkü Amerikan kuvvetleri, Küba suları olan Kuantanamo üstündedirler. Amiral Sampson, buraya, güya Kübalıların İspanyol boyunduruğundan kurtarmak için yollanmıştı. Halbuki, 1898'de ayak bastıkları Küba'dan kendileri 1902'de ayrıldılar. O da, ülkenin başına istediklerini geçirip Küba Anayasasını diledikleri biçime sokup, Amerikalıların gene dönebileceklerini anlaşılmaya bağladıktan sonra..

Küba halkı, giderken Başkan sandalyesine oturttukları Palma'ya karşı 16 Ağustos 1906'da ayaklandı. Bunun üzerine, Denver ve Marietta adlı iki savaş gemisi hemen Küba sularına yollandı. Küba, ikinci bir kere "düzenlendikten" sonra, 28 Ocak 1909'da tekrar "güvenilir" Kübalılara devredildi. Amerikalılar zırhlılarıyla gelip, Küba'ya sayısız müdahalelerde bulundular.

Gene 1898'de, Amerikan Amiralisi Dewey'ye, Filipinler'e saldırma emri verilmişti. Görünürdeki neden, Filipinlileri İspanyol boyunduruğundan kurtarmaktı. Savaşı kazanan Amerikan kuvvetleri karaya çıkmış, bu kere Filipinlileri öldürmeğe başlamışlar, Amerikalılarla halk arasında kanlı bir çarpışma olmuştu. Filipinler'de üç yıl sürecek olan gerilla savaşları da başlamış oluyordu. Amerika, Filipinler'de tam 48 yıl kaldı. Ayrılırken de, dilediği hükümeti işbaşına getirmiş, ülkenin iç ve dış politikasına istediği biçimi vermişti. Durum orada hâlâ böyledir. Missouri'nin ziyaretinde de böyleydi.

Amerikan donanmasını hem Atlantik, hem Pasifik kıyılarında kullanabilmek, Lâtin Amerika'nın doğu ve batı kıyılarına hemen yetişebilmek, Avrupa'ya uzanabildiği gibi Çin limanlarında da aynı kolaylıkla görünebilmek için Orta Amerika'da bir kanal açmak, burayı denetlemek ve

tahkim etmek istiyordu. Kanalin açıldığı topraklar Kolombiya Cumhuriyetine aitti; ortada henüz "Panama" diye bir devlet yoktu. Kolombiya temsilcileri, Amerika'nın ileri sürdüğü koşulları beğenmediler. Amerika da birkaç tarafına, kanal bölgesindeki Kolombiya toprakları üstünde Panama diye bir devlet kurdurdu. O zaman da Amerikan savaş gemileri Kolombiya kuvvetlerinin önüne dikilmişlerdi. Amerika, bu sun'î kanal devletiyle dilediği anlaşmaları yaptı. Bu anlaşmalara dayanarak 1917, 1918 ve 1925 yıllarında büyük çapta müdahaleler yaptı. Amerikan gemileri bugün hâlâ oradadır. Missouri'nin ziyaretinde de oradaydı.

Amerika, stratejik önemi olan Haiti'yi baskı altında tutmak amacıyla Frederick Douglass'ı temsilci olarak yolladığı zaman, ona yardımcı olsun diye Amiral Gherardi'yi de yanına katmıştı.

Amerika, Dominik'teki Samana Körfezini de zırhlıları için üs olarak görüyordu. Virgin Adalarına da 1917'de sahip çıkarak büyük dretnotlarını St. Thomas, St. John ve St. Croix limanlarına yollamıştı. Amiral James H. Oliver de adaların ilk Amerikan valisi olmuştu. Pasifik'te Guam ve Wake'i de ele geçirmiş, zırhlılarına uğrak yeri yapmıştı. Santo Domingo, 1916'da Amerikan zırhlılarının ve deniz piyadelerinin istilâsına uğradı. Nikaragua'nın askeri işgali 1912'den 1933'e kadar sürdü. Bryan - Çamorro Andlaşması, Amerikan donanmasına Küçük ve Büyük Corn Adalarında 99 yıl için üs veriyor, Fonseca Körfezindeki deniz üssünü devrediyordu. Amerikan nüfuzu buralarda bugün de devam etmektedir.

Amerika yurdumuza ilk girerken, dünya tarihinin bu önemli olaylarını bizde bilen devlet adamı, yazar, düşünür ve tarihçi yok muydu? Yoksa, vardı da, ses etmiyorlar mıydı?

"AMERİKA, AY LAV YU!"

5 Nisan 1946'da Missouri zırhlısı İstanbul'a gelirken Anadolu Ajansı muhabiri, izlenimlerini şöyle anlatıyor: "Acar motoruyla... Missouri'ye mülâki olmak üzere Yeşilköy açıklarına doğru gidiyoruz. Gelen şerefli misafire...layık olduğu büyük sevgi tezahürleriyle karşılamak... va-

ARDINDAN

-Vedat İçin-

Yalnız orda mı bir kişi mi boşuna mı
Bir bitmeyen karanlık mı kandan ve acıdan
Gülmez miyiz birgün yenileceklerin ardından birgün
Gülmez miyiz milyonlarla ağız korolarda birden

ÖLÜLERİMİZ YALNIZ DEĞİLDİR BİZİM

Başlayan gün bizim gece sizin bilin bunu
Kopmayan zincir kabaran nehir yeşeren dal bizim
Terleyen sırt düşünen alın sınımsız yürek
Ne kahr geriye kan ve kinden başka, vurun

ÖLÜLERİMİZ KORKAK DEĞİLDİR BİZİM

Yeniden söylüyoruz türkülerimizi yenilerini yakacağız
Daha gür çıksın diye sesimiz deniz diplerinden mezarlardan
Hep genç kahr yaktıkları ateşten yüreklerimizde
Ölülerimiz soğumuz bizim

BİZ ÇARESİZ DEĞİLİZ AĞIT YAKMAYIZ ÖLÜLERİMİZE

mehmet doğan

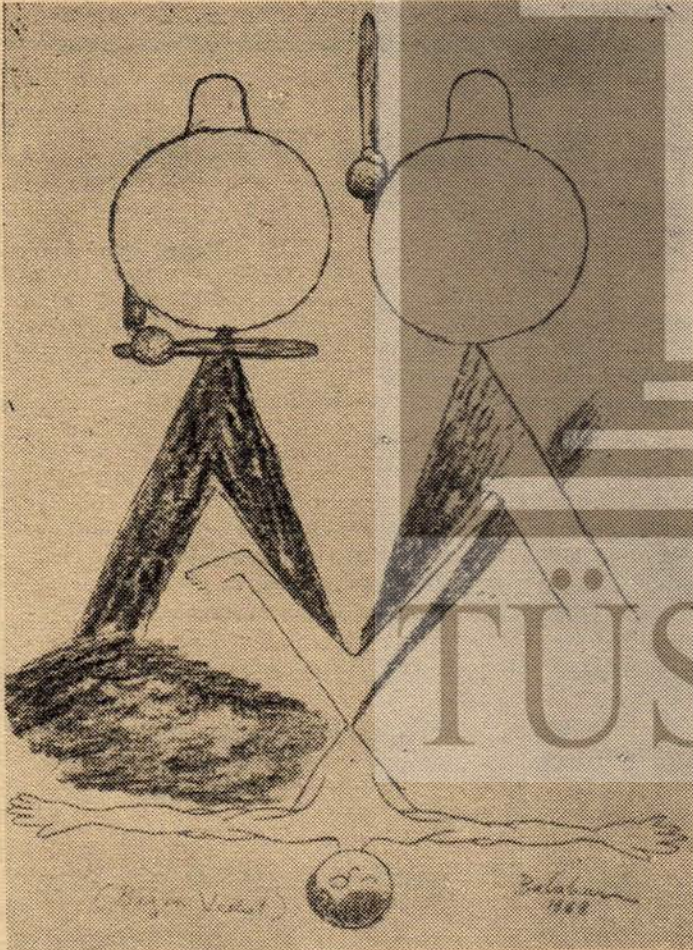

zifesiyle mükellefiz. ...Bizi salonda izaz ederlerken Amiral şunları söyledi: 'Memleketinize çoktanberi gelmek istiyordum. Bu fırsatı elde ettiğim için çok memnunum' ...Seli miye önlerinde 21 pâre top... Yavuz'un önünde karşılıklı milli marşlar... Türk Amirali ve Vali'nin ziyaretleri... Amiral heyetiyle birlikte törenle Ankara'ya uğurlandı... Gar'da coşkun sevgi tezahürleri... İnönü'nün Amiral'e iltifatları... Taksim'e çelenk... Halkın sempatisi ve denizcilerin alkışlanması... Amerikan Haberler Bürosu'ndaki kokteylde Vali Kırdar'ın sözleri: 'Amerikalı dostlarımızın gelişini Türk milleti ve İstanbul büyük sevinçle karşılamıştır... Amerikalıların memleketimize sık sık gelmelerini isteriz. Biz de her vesileden istifade ederek Amerika'ya gitmek isteriz.' İstanbul Basın Birliğinde yemek... Park Otelde kokteyl... Kokteylde Vali, CHP adına Alâeddin Tiritoğlu ve Emniyet Müdürü... Missouri'de çay... Şehrin tanınmış simaları... Missouri ayrılırken muhtelif motor ve romorkörler Yeni kapı açıklarına kadar takip etmişlerdir... Florya açıklarında son selâm resmi..."

6 Nisanda Başbakan Saracoğlu şöyle demişti: "Minnettarlığımı tebarüz ettirirken... derin bir zevk içindeyim... Dünyanın en mükemmel çocuğu olan Amerika ve Amerikalılar, ellerinde insanlık, adalet, hürriyet, medeniyet bayrakları olduğu halde ...sağlam ve metin adımlarla yürümektedirler."

Aynı gün Genel Kurmay Başkanı Kâzım Orbay, Ankara Palas'ta şöyle konuşuyordu: "Şu anda Türk sularına şeref vermekte olan..."

5 Nisanda Ulus'ta Falih Rıfkı Atay: "Türk dostluğu, Missouri Türk sularına girdiği saattenberi gerçeği de aşan bir gelenek kuvveti bağlamıştır... Amerika'nın ne istediğini biliyoruz: hür, eşit ve egemen milletlerin ortaklaşa güvenliğine dayanan, harpsiz, saldırsız, sadece ahlâk, kanun ve anlaşmaların hüküm sürdüğü bir dünya... İstanbul'a gelen Amiral, subay ve erler... karaya çıktıklarından ayrılanları dakikaya kadar, Amerika'nın ne kadar sevildiğini

"BİZİM VEDAT"

Kendisi düştü amma, dâvası ayakta!

halkın gözlerinin bakışında ve yüzlerin neşesinde göreceklardır."

5 Nisanda Akşam'da Necmeddin Sadak'ın "Aziz Dostlarımız, Hoş Geldiniz" başlıklı yazısı: "Yeryüzünde hak, adalet, hürriyet prensiplerinin tatbik edilmesinden başka bir ideali olmayan, bu ideal uğruna var kuvvetini ortaya koyan Büyük Devletin, İstanbul sularını süsleyen donanması karşısında halkın duyduğu heyecan ve takdirin başlıca kaynağı, Türk milletinin de yüreğinde taşıdığı aynı idealler...dir."

6 Nisanda Vakit'te Asım Us: "Amerika'dan kalkarak, Atlantik Okyanusunu aşarak, Akdeniz sularını ve Boğazları geçerek İstanbul limanına giren Missouri zırhlısı bugün artık Bileşmiş Milletler tarafından gönderilmiş bir sulh bekçisinden başka bir şey değildir."

7 Nisanda Tasvir'de Ziyad Ebüzziya: "Türk milletinin... duyduğu heyecan, minnettarlık ve sevgi sonsuzdur."

DEFOLUP GİDECEKLER!

Ve 5 Nisan 1947'de Zincirli Hürriyet adlı gazetede, bugün de aynı şeyleri söyleyen bir yazar, "Herşeyden Evvel ve Herşeyin Üstünde İstiklâl" başlıklı yazısında: "Tarihimizin en kritik anlarını yaşıyoruz: İstiklâlimiz tehlikededir. Ve işin korkunç tarafı şudur ki, istiklâlimize kastedenler bu sefer ordularla değil, bir yardım teklifinin yaldızlı paravanası arkasına gizlenerek üzerimize yürüdükleri için, Türk milleti kuşkulanmıyor. Ve mâhirâne, mâhirâne olduğu kadar hainâne bir propaganda da bu kuşkusuzluğu arttırmış, istiklâlimize kastedenleri bir kurtarıcı gibi göstermeğe çalışıyor... Bilmeliyiz ki, Amerikan yardımı söylendiği gibi bir altın halka değildir. O, bedelini er-geç kanımızla ödeyeceğimiz bir esaret zinciridir... Amerika ile işbirliği, bugünkü şekli ile, asırlar boyunca zebunu olduğumuz ve pençesinden kurtulmak için bir istiklâl savaşı yaptığımız kapitülasyonlar belâsının bir başka yoldan, hem de katmerli bir şekilde geri verilmesi demektir."

Boğaza gelip demirlemekte devam eden bu yabancı zırhlılar, bağımlı durumumuzu, en önemli devlet ve hükümet işlerimizin Amerikan deneti altında olduğunu hatırlatıyor. CHP iktidarının imzaladığı 12 Temmuz 1947 ve 4 Temmuz 1948 tarihli anlaşmalar, Amerika'ya büyük ayrıcalıklar tanıdığı gibi, daha sonraki NATO ve ikili anlaşmalar da Türkiye'yi büsbütün bağımlı duruma düşürmüştür. Uzun bir süre, Türkiye'nin ulusal çıkarları Amerikan çıkarları açısından değerlendirilmiş, Türkiye'nin kendine özgü bir iç ve dış politika izleyemeyeceği fikri, sömürücü egemen sınıflarca kamuoyuna kabul ettirilmeğe çalışılmıştır.

Amerikan zırhlılarına karşı tepki gösteren gençlik ve halk, Amerikan emperyalizminin dünya hegemonyasını sağlamak için açılacak bir savaşta Türkiye'nin yeri olmaması gerektiğini biliyor, patlayacak bir savaşta Amerika'nın bizi nükleer bir ateşe atma olasılığının ortadan kalkmasını istiyorlar. Ortak savunma üstüne çekilen nutuklara inanmıyor, Türk halkına kurbanlık koyun gibi bakmıyorlar. Türkiye'deki yabancı nüfuzunun derhal tasfiyesini istiyor, yurdumuzun 21 yıldır Amerikan emperyalizminin nüfuz bölgesinde oluşuna karşı çıkıyor ve Türkiye'nin fakir ve sömürülen bir ülke olduğunu, onun için çıkarlarımızın önce sömürülen bir ulus olmaktan bir an önce kurtarılması gerektiğini, oysa Amerika'nın çıkarının sömürü düzenini ayakta tutmak olduğunu ve Altıncı Filo'nun bu düzenin bekçiliğini yapmak istediğini biliyorlar. Halkımızın hayatı ve Türkiye'nin varlığı ile ilgili sorunlarda hassas davranıyor, yuvarlak sözlere kanmıyor, gerçek bağımsızlığın teminatını istiyorlar.

Kendilerini gittikçe daralan bir nefret çemberi içinde hissedilen Amerikalıları yurdumuzdan mutlaka çıkaracağız! Amerikan denizcileri, Mütareke yıllarının işgal kuvvetlerini hatırlatarak sokaklarımızda küstahca kol gezmiyecek! Amerikalının Türkiye'de istenmeyen adam olduğu kendine her fırsatta anlatılacak, bu yüzüstü umursamazlığa son verilecektir! Altıncı Filo'yu sularımızda istemiyoruz! Amerikalıların zırhlılarının, askerî ve sivil "uzmanları'nın, üsleri ve ajanları ile birlikte yurdumuzdan kovulmalarını mutlaka sağlayacağız!

köy enstitüleri ve «bozkırdaki çekirdek»

hürrem arman

“Bozkırdaki Çekirdek”, sayın Kemal Tahir’in, köy enstitülerini değişik bir açıdan yorumlayan, yeni bir romandır.

Cumhuriyet gazetesinde yayımlandığı sırada, bazıları- nı kaçırmak parça parça okuyabildiğim bölümlerindeki tutarsızlıkların ve yanlışların nedenlerini pek bulamamıştım. Roman kitap halinde çıkınca durum anlaşıldı.

Sayın Kemal Tahir, Köy Enstitülerini kurduran ve 1946’dan sonra da kapanmalarını sağlayan Halk Partisi’nin yapısını ve daha birçok şeyleri biliyor ama, Köy Enstitülerini bilmiyor ve Tonguç’u hiç tanımıyor. Romancı, tek partinin faşist eğilimli, statükocu, çıkarıcı kurt kodamalarının Köy Enstitülerinden neler beklediklerini, hangi amaçlarla bunların sürdürülmesinde fayda gördüklerini ve daha 1943’lerde kapatılmaları için yaptıkları hazırlıkları isabetle veriyor. Bunlara göre: Köy enstitüleri yoluyla köylü ve köy çocukları “her şeye tahammüllü, sabırlı, geleneksel saflığı bozulmadan, uğradığı haksızlığı bile kutsal sayacak, azla yetinme alışkanlığı içinde bırakılarak yetiştirilecek, enstitüler yoluyla köyün değişmesi geciktirilecek, köy enstitüleri ve mezunlar köylere sapık fikirlerin girmesini hayat pahasına da olsa önleyecekler, köylerde Devletin, hükümetin, Halk Partisinin gören gözü, duyan kulağı, söyleyen dili olacaklar, hattâ gerekirse rejimin çekilmiş kılıcı kesilecekler, bu kurumlarda insanla değil doğa ile savaş gücü geliştirilecek, Hitler yeni nizamı Türkiye’yi de etkileyince bu kurumlar yoluyla her köyde bir militan yaratılacak.”

Romandaki olaylar, 1943 yılında geçmektedir. Hitler’in başarıya ulaşamayacağı belirtileri artmıştır. Köy Enstitüleri de bu kişilerin umduğu gibi çıkmamıştır. Bu yüzden vurulmaları için şu tertipler alınmaya başlanmıştır: “Mezun olan köy çocukları köyden kurtulmak ister. Bunlar yüzdeyüz ayağımız bir aylıkçıya bassın, Allahın izniyle gerisi kolay diyorlardır. Binlercesinin içinden birkaç dikbaş akılsıza günün geçerli damgası komonistlik yamanıp hepsi sindirilecek. Bugün Vekil Baba bilmem ne Baba türküsü söyleyenler söz gelimi, Paşa Mebusun patentine verilecek ve hepsi hiç duraksamadan Paşa Baba türküsünü çağırma başlayacaklar. Milli Şefin bu kurumları tutması önemli değildir. O, daha teğmenliğinden beri devlet adamıdır, etrafın tutmadığı şeyleri o da tutmaz, direnmez. Başa -Yani Milli Eğitim Bakanlığına- hırsızlıktan mırsızlıktan lekelenmemiş, hergün vatani yeniden kurtardığına inanan biri getirilecek. Böyle dörtbaşı denk avanağı Parti içinde her zaman bulmak kolay, Halk Partisi, kırk yıl bir kazanda kaynasa bile yağı birbirine karışmaz adamı bunun için biriktirmiştir içinde.....”

Romancımızın bu vurma tertipleri 1946’dan sonraki uygulamalardan alınmıştır ve mezunların “Tonguç Baba” yerine “Paşa Baba” türküsünü söylemeleri hariç, hepsi doğrudur. (Yazarın “Paşa Mebus” dediği, Kâzım Karabekir Paşa’dır.) Ama biz, olayların içinde yaşayan kişiler olarak, bu tertipleri daha 1943’lerde sezmiye başlamıştık; fakat Tonguç hepsini kesinlikle biliyordu. Bu konuya ait birçok yaşantı ve kanıt içinde burada sadece birini vermekte fayda görüyorum.

1943 yılı sonbaharında birgün Tonguç, Hasanoğlan Köy Enstitüsüne Nafi Atuf Kansu ve bir mebusla beraber geldi. Enstitüyü gezdirdik, öğrencilerin toplantılarında bulundular. Kansu ile Mebus, köye yalnız gitmek istediler, öğrencilerle de yalnız görüştüler. Göbekli Mebusun birşeyler aradığı belliydi. Gece de kaldılar. Sabahın erken saatlerinde, bütün Enstitü mensuplarının katıldığı milli oyunları, Mebusla beraber izliyorduk. Adam, bana şunları sordu:

— “Bütün enstitülerde bu saatlarda bu oyunlar oynanır mı, bu halk türküleri söylenir mi? Hepsi aynı kıyafette midirler? Enstitülerde bugün kaç öğrenci var?” Onyediy bin

öğrenci vardı, hepsi her sabah, işlerden ve derslerden önce, topluca milli oyunlar oynarlar ve halk türküleri söylerlerdi. Bunu sabah jimnastiği olarak yapıyorduk, hepsi Devletin verdiği boz renkli kumaştan elbiseler ve asker postalları giyiyorlardı. Harp içinde, istesek de başkası bulunmazdı.

Mebus, dikkatle dinledi ve sonunda, yarı şaka bir eda ile:

— “Aynı tempoya ayak uyduran, aynı kıyafet içinde aynı oyunları oynayıp aynı türküleri söyleyen onyediy bin kişi... Sizden korkulur Müdür bey!” dedi.

Bu göbekli mebus, Romandaki “karayağız milletvekili”nin tıpatıp benzeri idi. Sabah treniyle Ankara’ya döneceklerdi. İşler için benim de gitmem gerekiyordu. Trene beraber bindik. Nafi Atuf Kansu, Meclise kadar yürümeyi önerdi. Meclise yaklaştığımız sıralarda, Sayın Mebus, Kansu’ya, damdan düşer gibi ve gene yarı şaka bir biçimde:

— “Bu Tonguç’a, senin bacanağa komünist diyorlar, yahu” dedi.

Tonguç gülmekle yetindi. Kansu:

— “İş yapan adamlara her devirde daima diyecek birşeyler bulunmuştur. Varsın desinler” karşılığını verdi.

Onlar Meclise girdiler, Tonguç’la biz Ulus’a doğru yürüdük. Tonguç’a, bütün bunların ne demek olduğunu sordum. O, gülerken:

— “Birçok şeyler diyorlar, daha da pek çok şeyler diyecekler. Doğru olan yolumuzda bunlara kulak asmadan yürüyeceğiz” dedi.

Gerçekten de pek çok şeyler dediler ve yaptılar, yapıyorlar, daha da diyecekler ve yapacaklar.

“Bozkırdaki Çekirdek” de birşeyler diyor. Burada, denemelerin katıldığımız yanlarını kısaca belirttik. Olumlu ve incelemeci olarak tanıdığımız romancımızın, bunlar dışında, Köy Enstitülerine ve Tonguç’a dair bütün yorumları yanlış.

YANILMA NERDEN GELİYOR

Halk Partisi’nin yapısını gerçekten bilen romancımız, bu Parti ağalarının ve kurtlarının Köy Enstitülerini kapalı, kendine yeterli ve dolayısıyla sosyal gelişmeyi ve bilinçlenmeyi önleyici veya geciktirici kurumlar olarak düşünüp destekledikleri temeline dayanıyor, Tonguç’un bunlara âlet olduğu ve enstitülerin de zorunlu olarak bu tutumda olabileceği yargısına varıyor. Yanlışların pek çoğu bu önyargıdan doğuyor.

Halk Partisi içinde, Romanın belirttiği ve yukarda özetlediğimiz biçimde düşünen ve enstitüleri kendi özlemlerine kavuşturmak isteyenler vardı. Bunların içinde, geleceğini umdukları Hitler yeni nizamının hazırlığı içinde olanlar da vardı ve militanlar da buluyorlardı. İsmet İnönü’nün 19 Mayıs 1944 söylevi de bu gerçeğin ifadesi idi. İrkçı, turancı, kafatasçı deyimleriyle tanımlanan bu kişilerin yayımları ve eylemleri de vardı. Köy Enstitülerine de sızma çabaları görülmüyordu. Etkili elemanları yoluyla bazı köy enstitülerinde yuvalanmaya ve olaylar yaratmaya bile yelteniyorlardı. Enstitülerin içindekileri biz biliyorduk, ama Tonguç hem içtekileri, hem de dıştekileri bütün kişilikleriyle tanıyordu ve romancımızın yorumunun ve yakıştırmalarının tam tersine, bunların paralelinde ve emrinde değil, ödevden ayrılıncaya kadar parçalarında olarak eylemlerini her yönden etkisiz bırakmayı da başarmıştı. 1946 da Recep Peker Kabinesi işbaşına gelinceye kadar örgütün bütün ayrıntılarına kadar işleyişi, uygulamalar ve bugün de elde bulunan belgeler bunu ispatlamaktadır. Bu tarihten sonra vuruluşlarının bir nedeni de budur. Nitekim romancımız da daha 1943’lerde vurulma tertiplerinden söz ederken, temel iddiasıyla zorunlu bir çelişmeye düşmekte,

1946'dan sonraki ve hattâ bugünkü olaylar bile romancımızı yalanlamaktadır.

Romanın "insanla değil sadece doğa ile savaş" iddiası da tüm yanlış bir yargı sonucu ve tutarsız zorlamalarla yapılmış bir yakıştırma. Bir kere, doğa ile yapılan, organize insan savaşının, hele bizim gibi toplumlarda, tutucu, çıkarıcı çevre ve kişilerle çatışmayacağına iddia etmek gülünç olacak kadar yersizdir. Köy Enstitülerinin işe başladığı günden itibaren bu savaş gündengüne yoğunlaşarak sürüp gitmiştir. Hele mezunlar köylere gittikten sonra, köylüye de sirayet eden, direnme gücünün ağa - eşraf - dede - tefeci - vurguncu işbirliğini, geleneksel bürokrasiyi alışılmamış bir biçimde alttan sarsmaya başlamasından doğan tepkilerin yarattığı çatışmalardan romancımızın hiç haberi yok gibidir. İddiaların ispatlanması için kitapta icat edilen hayali "Roman Enstitüsü"nde bile daha ilk günlerde köy ağasıyla çatışmaları anlatan olaylarla romancımız kendi iddialarıyla zorunlu bir çelişkiye düşmekte ve gene kendi kendisini yalanlamaktadır. Esasen Romanda ne halk ve ne de köylü vardır. Bir takım dejenere insanlar, istifçiler, deliler, dervişler, agavatlar, esrarkeşler, ukalâlar, jurnalciler sahnededir. Köy Enstitüleri ilk günden itibaren, gerçek köylü ile bağdaşmaya çalışarak, bunlar ve bunların ağababalarıyla çatışmış ve savaşmıştır.

Romancımız, Köy Enstitüleriyle ilgili parça parça birşeyler okumuş, kim bilir hangi nedenlerle bu kurumlara karşı olan bir veya birkaç kişinin de yorumlarını dinlemiş ve çok orijinal bulduğu tezine uygun gibi gördüklerini, hiç bir inceleme zahmetine katlanmadan kullanmaya çalışmış. "Kapalı ve kendine yeterli bir köy ve köylü millet ülkesi" yakıştırması, "Köylü çocuklarının çile çekme ve azla yetinme yatkinliklarından yararlanarak, en ağır işlerde gaddarca çalıştırılıp sömürülmesi" iddia, isnat ve iftiralarnı yapabildiğini, en iyimser bir düşünüşle, bu bilgisizliğine ve ön - yargılarla tutumuna bağlıyoruz.

Öğretmenin bareme bağlanan tüketici memur statüsünden çıkarılıp, beraber yaşayacağı insanlar gibi üretici olmasını, enstitülerin, köy okullarının ve köy işlerinin, öğretmenler, usta öğreticiler, mimarlar, mühendisler, öğrenciler ve köylüler tarafından yapılma nedenlerini, köylere yerleşmiş aydın tipinin neler getireceğini, genel bilgi ve öğretmenlik bilgileri yanında, gidecekleri köylerde en lüzumlu birer sanat da öğrenmelerini pek çok eğitimcinin, Hasan Ali Yücel'den başka hiç bir Milli Eğitim Bakanının, hattâ toplumcu geçinen bazıların bile anlayamadıklarını düşünürsek, romancımızın bu konuları bilmemesini ve anlayamamasını mazur görmemiz gerekir. Ama, Enstitülerdeki hayatın her yönüyle "gaddarca bir sömürülme" iftirasının tam tersine, her yönüyle insanca, zevkli, renkli ve bulunanların hepsine unutulmaz mutluluklar veren bir durumda olduğunu, romancımızdan başka herkesin bildiğini de kesinlikle söylemeliyiz. Köylerimizin durumu karşısında Köy Enstitülerine "ahır" diyen, oralarda çalışanları toplama kamplarındaki gestapo ajanları düzeyinde gören bir anlayışa üzülmek başka birşey denemeyeceği kanısındayım.

Ölümlere kefen bulunmadığı bir dönemde, enstitülerde, dokuma fabrikası kurulamadığı için, el tezgâhları işletildi. Balık unu, gübre, konserve sanayi kurulamadığı için zorunlu olarak tuzlamacılıkla yetinildi. Harp yıllarının yarattığı her yönlü darlık içinde, enstitülerin, bulunabilen en yeni bütün araçlarını sağladığını, kullandığını, elektrik santralleri kurduğunu, mezunları eliyle köylere, dünya varolalı beri girmemiş bulunan âletleri, kitapları soktuğunu, işlikler kurduğunu, bölge okullarının amaçlarını ve Yüksek Köy Enstitüsünü romancımızın hiç bilmediğini veya, tezi bakımından, bilmez göründüğünü düşünüyor ve anlatıyor.

TONGUÇ TANINMAYINCA..

Romandaki iddialar daha 1942'lerde, toplumcu aydınlarla da tartışılmış konulardır. Gerçeklerin içine giren incelemeci aydınlar durumu kavramışlardır. Bunlardan biri, eşiyile beraber, Beşikdüzü Köy Enstitüsüne gelerek on gün kalmış, 1942'deki büyük kışta, köylünün otla geçindiğini, fırınların yağma edildiğini, bu durumda bile Enstitü öğ-

rencilerinin balık ve sebze üretiminden gelen katkılarla tam bir beslenme içinde olduğunu, bedava denecek kadar ucuz hamsi satışıyla, çevrenin beslenmesine ne derecede etkili olduğunu, kurulan hizar makinalarını, işleyen motorları, zehirli sıtmadan kurtarılmış çocukları ve insanları görmüş, Enstitünün zevkli yaşayışından güç ayrılmıştı. Bunlarla, romancımızın tezinin hiç de orijinal olmadığını, daha o günlerde halledilmiş konular olduğunu belirtmek istiyorum. "Böyle de olsa, düzene göre ters işleyen bu kuruluşların tutmayacağına bilinmesi gerekirdi" denirse, bunun cevabı şu olur: Bunu daha o vakitler biz de biliyorduk, hele Tonguç, derinliğine biliyordu. Ne yapılsa kârdır, diyorduk. Ele geçmiş olanakları kullanmamayı öğütleyecek aklı başında bir kişi çıkabileceği kanısında değildik.

Romancımız, Tonguç'u hiç bilmiyor ve tanımıyor. Tonguç hakkında sadece iki doğru bilgisi var: Çok sigara içtiği ve hünerli ellere sahip bulunduğu. Eğer onu biraz tanımış olsaydı, yukarıda özetlediğimiz fikirler ve yapılan yorumlarla hiç bir ilgisi olmadığını hemen anlardı. Hele yakıştırma çalıştığı bilimsel toplum felsefesinin tam karşıtı olan ve faşizme kadar vardırırmak istediği "idealist" bir anlayıştan Tonguç'un ne kadar uzakta olduğunu bildirdi. Tonguç, toplumların tarihsel gelişim kanunlarını derinliğine biliyordu. Türk toplumunun gelişim özelliklerini ve yapısını, sadece masa başında kâğıtlar kitaplar arasında değil, İlköğretim Genel Müdürlüğünde kaldığı on yıl içinde, her yıl on binlerce köyü inceleyerek, inceleyerek biliyordu. Tonguç "bizdeki toplumsal ve siyasal şartları, tek Partinin yapısını, kişilerinin özelliklerine kadar zorunlu incelemelerle tanıyordu. Toplum yapısının ve zamanın özelliklerine ve gerçeklerine göre, uygulama aşamalarını belirlemede de usta bir uygulayıcı idi. Bu bilinçle: "Harbin bitimine kadar ne yaparsak yapabileceğiz, sonrası karanlık", "Halkın gerçek temsilcilerinden kurulu Meclise ve yönetime kavuşmadan hiçbir şey çözümlenemez, tabana bunun bilincini vermek gerekir, yaptığımız iş bunun ilk adımı olabilirse ne mutlu" diyen ve mebusluğu reddetmiş bir kişi idi. Eline bir olanak geçmişti. Bilinç ve kesin bir gerçekçilikle, yürümeğe girmek değil, o günlerin bütün dayanaklarını kullanıp gerektiği yerde ittifakına almayı başararak, eğitim hareketini tutturmuş 3803 sayılı Köy Enstitüleri Kanununu, 4274 sayılı Teşkilât Kanununu, Köy Sağlık Memurları ve Ebeleri Kanunlarını çıkartabilmişti. Romancımızın bu kanunları bile incelemeyeceği görülüyor.

Tonguç, Romancımızın aksine, insanın bulunduğu her yerde, "Bozkırda da bir çekirdek" olduğuna inanırdı değil, kesinlikle inanırdı. Bütün toplum tabanını kapsayan -kasaba ve şehirler için aynı paralelde bir teklif hazırlanmıştı- örgütlerle bu çekirdeği her yerde yeşertti, filizlendirdi. 1946'danberi ve bugün bile yürütülen kayımdan, bu filizlerin pek azı hariç, kendilerini kurtaracak bir güce sahip olduklarını isbatladılar, isbatlıyorlar. Her biri kökleri tabanda birer ağaç oldu, bütün baskılara rağmen, meyvelerini veriyorlar, daha da verecekler.

Tonguç, 1946'dan sonra yazdığı bir yazısında "Enstitülerin kuruluş yıllarında geceyi gündüze katarak çalışmış olan müdürleri, öğretmenleri işlerinden uzaklaştırmaları, onları ve yetistirdikleri köy öğretmenlerini suçlandırmak için öküç altında buzağı ararcasına sinsî sinsî iğrenç faaliyetlere girişmeleri... Maksatlarını gerçekleştirebilmek için Nazi'lerin metodlarını uygulayarak öğretmenleri öğrencilere jurnal ettirmeleri; toy öğrencileri ikiye ayırıp birbirlerine düşman hale sokmaları; köy öğretmenlerine verilen kitapları toplatmaları, kitaplar yak-tırmaları; okuyan ve kafası işliyen öğretmenleri damgalayarak sindirme yolunu tutmaları...." diye devam ediyor. Bunları diyen, bu cins metodlardan bütün hayatı süresince nefret etmiş bulunan bir kişiye romancımız, onunla pek az karşılaşmış olanları bile hayrete "gark" edecek ne yorumlar yapıyor, ne tavırlar yakıştırıyor! Tonguç, hesap vermek, direktif ve güç almak için tek Parti Genel Sekreterinin odasına girer ve "....Prusya subayları gibi topuklarını vurup çenesini indirerek selâm" verir. Tonguç'un odadan ayrılışını sayın romancımız şöyle tasvir ediyor: "....sesinde adı günlük emre geçmiş genç bir teğmenin mutluluğu, yürüyüşünde yalnız kendi güçleriyle başarabileceklerine

inandıkları küçük ülkülere saplanmış, küçük ülkücülerin kasıtlı güveni vardı."

Ben, 1930'dan 1960 23 haziranına kadar, yani ölüm döşğine kadar otuz yıl Tonguç'la beraber oldum. Dört yıl hocamdı. Sonra iş beraberliği, 1946'dan sonra sürekli buluşma, 1948 - 1950 arasında iki yıl Ankara Atatürk Lisesinde beraber öğretmenlik ve sonra da çok taraflı arkadaşlık... Bu otuz yıl içinde, Tonguç'u insan ilişkilerinin her biçiminde gördüm. Halk Partisi Genel sekreterleriyle, mebuslarla, halkla, köylü ile, öğrencilerle, öğretmenlerle, bakanlarla, yabancı devlet adamlarıyla ve Devlet Reisi ile çok kereler onu beraber gördüm. Mutlu ve kederli olduğu zamanlar da gördüm. Güldüğünü gördüm, kızdığını gördüm. Selâm verişini, selâm alışını gördüm. Ama, "Prusya subayı" tavrını, "günlük emre geçmiş teğmen mutluluğu"nu ve "kasıtlı" bir davranışını hiç görmedim. Bütün bunlarla anlatılmak istenen bir Tonguç görmedim. Ve kesinlikle biliyorum ki gören de yoktur. Çünkü olamaz. Bir önyargıya kapılıp Köy Enstitülerini hiç bilmeden, orijinal görünmek, bilgiçlik, derinlik hevesiyle onları "küçük ülkü" ve Tonguç'u "küçük ülkücü" olarak nitелеmek ise bu kurumlara ve Tonguç'a, bugüne kadar yapılmış isnat ve iftiraların en yersiz ve bilinçsizidir. En yüzeyde bir araştırma bile, Köy Enstitülerinin ne olduğunu ve ne olmadığını, Tonguç'un bir "ülkü" değil gerçekçi bir halk adamı, usta bir altyapı geliştiricisi ve uygulayıcısı, bir fikir ve aksiyon adamı olduğunu gösterir.

Tohumu inkâr eden "Bozkırdaki Çekirdek", ancak, espriler uğruna, ellerine kelepçeler vurulma nedenleriyle çelişmelere düşen "Felsefe Öğretmeni" gibilerini ıslatabilecek gerçek bir "ahmak ıslatan" olarak kalacaktır kanısındayım.

★

1968 Varlık Yılığında Tahir Alangu "Bozkırdaki Çekirdek"i benimseyerek inceliyor, yorumlarıyla tamamlamaya çalışıyor.

Sayın Alangu, Romancının "...Oralarda yaşanan gündelik hayatı, işe bağlanan eğitim yöntemlerinin uygulanışını, köylü insanının tabiatla savaşında beliren yönelmeleri, elde edilen olumlu sonuçları anlatıp değerlendirmeye yönelmediğini", ".....Yıkılışın nedenlerini, bir romancı olarak Türkiye'nin sorunlarına bağlamayı daha ilgi çekici bulduğunu", Romancının "....Arkasında Devlet desteğinin bulunmasını gerektiren böyle bir işin havada kalışının nedenlerini işlemek" istediğini, "Köy Enstitüleri sorununu kendi büyük roman dairesinin bir halkası olarak ele aldığını,..... oluşumun kendi roman serisi için gerekli gördüğü yanını, yıkılışa yansıyan, Türkiye'nin sosyal politik evriminin tersliğini belirtmeye" yöneldiğini söylüyor.

Sayın Alangu, Romanda olumsuz, ters ve gerçek dışı yorumların bir gerekçesini yapma çabası içindedir. Köy Enstitülerinin olumlu yönlerini anlatan çok kişiler varmış, Yazar için bu yönünü başkalarına bırakmış. Bunlar, "Kendi varlıklarını savunma açısından ocak gayreti" içinde imişler. Hattâ bir "tarikatçı davranışı sürdürüyorlar"mış.

Yani, sayın Alangu, Köy Enstitülerini kuranların, buradan çıkanların, bu kurumları savunanların, "Bunları kapatanlar, memleketi en büyük hıyaneti yapmışlardır" diyen gerçek aydınların, bu konuda, birşey bilmediklerini, tarafsız olmadıklarını, toplum konularının cahili olduklarını ancak Romancı ile kendisinin her şeyi, en doğruyu bildiklerini söylemek istiyor.

Alangu'ya göre "Köy Enstitüleri düşüncesi çevresinde birleşenler, çalışanlar köy ve köylünün, gerçekten değiştirilmek istendiğini ve değiştirildiğini sanmışlar, bunu sürekli olarak iddia etmişlerdir."

Köy Enstitülerini kuranlar ve özellikle Tonguç, bu iki yazarımızın iddialarının aksine, bu kurumların toplumun genel düzeniyle zıtlasmalar içinde olduğunu daha baştan itibaren biliyorlar, tek Parti içindeki faşist - ağa - bezirgân - dede - bürokrat ittifakının tüm dışında ve onlara rağmen, ve de ne yaptıklarını iyice bilerek, yurdumuzda bugüne kadar görülmemiş bir gerçekçilikle ve tutumla bir alt - yapı örgütünü kurmuşlardı. Örgüt hiç tavizat vermeden işleye-

bildiği kadar işleyecek ve alınabildiği kadar sonuç alınacaktı. Nitekim öyle oldu. "Değiştirildiğini sandıkları" yorumu ise bir uydurmadır.

Tonguç daha 1937'lerde "İstedığımız nitelikte onbin öğretmen yetiştirelim, bakalım bir Bakan koltuğunda rahat oturabilir mi?" diyordu. Köy Enstitüleri 1944'ten 1946'ya kadar, üç yıl, gerçek statüsü içinde mezun verdi. 1946'dan sonra örgüt ve işleyiş yok edildi. Olayları ve nedenlerini artık herkes biliyor. Bu olaylar ve nedenler bu iki yazarımızı tüm yalanlamaktadır. Ve Tonguç'un sözü doğru çıkmıştır.

Sayın Alangu, Romandaki Şefik Ertem tipini çok benimsemiş görünüyor ve aynen onun gibi konuşuyor. Alangu'nun bir süre bir köy enstitüsünde çalıştığı ve oradan, hiç de olumlu olmıyan, bazı nedenlerle ayrılmak zorunda kaldığını duymuştuk. Bu olay ve Yıllık'taki fikirleri bir araya getirilince, Romancımızı yanılmalardan birinin de kendisi olduğu kanısı doğuyor. Ama Tonguç'a "piyon" diyecek kadar küçülmesinin nedenlerinin, bu olayla bile, açıklanamıyacağını söylemeliyiz.

★

Bu yazımızda, Romandaki yorum ve yanlışlıkların ayrıntılarını değinmedik. Romanın, Köy Enstitülerinin yeniden ele alınarak değerlendirilmesine vesile olmasını dilemekteyiz.

Buna bir başlangıç olarak, sayın Kemal Tahir'i bir açtkoturuma davet ediyor ve olumlu cevabını bekliyoruz.

Gelecek cevaba kadar, şimdilik, bu kadarla yetiniyoruz.

DUYURU : Son Senato kısmi seçiminde Marmara çevresiyle Trakya bölgesini adım adım dolaşan TİP'li üç senatör adayları -Hürrem Arman, Osman K. Akol ve Recep Gürel- nin ilginç gezi izlenimlerini, Hürrem Arman'ın kaleminden, gelecek sayımızda bulacaksınız.

(Forum : 51)

tütün sömürüsü II

mustafa sokollu

EKİLEN TOPRAKLARDAKİ ÇOĞALMA EĞİLİMİ

Bunu, ele aldığımız köylere göre şöyle gösterebiliriz:

H. Paşa - toplam kişi 47, azaltan 6, çoğaltan 21, aynı 19, yeni giren 1. Çoğaltanlar: kiracı 14, öz toprak sahibi 4, ikisi de 3

Ç. Muradiye - toplam kişi 20, azaltan 1, çoğaltan 13, aynı 5, yeni giren 1. Çoğaltanlar: kiracı 5, öz toprak sahibi 7, ikisi de 1

Kayışlar - toplam kişi 19, azaltan 7, çoğaltan 8, aynı 3. Çoğaltanlar: kiracı 3, öz toprak sahibi 5

K. Belen - toplam kişi 8, azaltan 5, çoğaltan 2. Çoğaltanlar: öz toprak sahibi 2

B. Sümbüller - toplam kişi 10, azaltan 7, çoğaltan 3, yeni giren 1. Çoğaltanlar: kiracı 2, öz toprak sahibi 1

Yayla - toplam kişi 11, azaltan 7, çoğaltan 3, aynı 1. Çoğaltanlar: öz toprak sahibi 3

Osmançalı - toplam kişi 18, azaltan 6, çoğaltan 11, aynı 1. Çoğaltanlar: kiracı 5, öz toprak sahibi 5.

Toplam kişi 133, azaltan 39, çoğaltan 61, aynı 29, yeni giren 3, kiracı 29, öz toprak sahibi 27, ikisi de 4.

Çoğaltanların mülkiyet durumuna bakacak olursak; bunlar, kendi topraklarında tütün yetiştirenlerdir. Kiracılar topraklarını çoğaltmamaktadırlar. Yalnızca taban bölgesinde egemen mülkiyet biçimi kiracılık olduğu için, bu bölgede kiracılar, ettikleri toprakları çoğaltmaktadırlar. Tütüncülüğe yeni başhyanlar ise askerden dönen gençlerdir.

Toprağa ilişkin bir başka sorun, özellikle dağ köylerine daha tapu - kadastronun girmemiş olmasıdır. Bu eksiklik, zaman zaman çatışmalara yol açmaktadır.

ISKARTA SORUNU

Uygulanmakta olan 3437 sayılı yasaya göre, iskarta çıkarmak yasaktır. Buna rağmen, bütün tacirler iskarta çıkarmaktadırlar. Iskarta, başlıbaşına bir soygundur. Iskarta üzerinden tüccarın kazandığı, ekicinin sömürülmesi sonucu elde edilen, haksız bir gelirdir. Aynı köylerde, toplam üretimin yüzde 24'ü iskarta olarak çıkarılmaktadır. Bu miktar, ekici için büyük gelir kaybıdır.

Yetiştirme ile ilgili aksaklıklara gelince; bunların başlıcaları "sulama" ve "tapa dizim"dir. Ayrıca, bu yıl ekimine başlanan "Sonora - 64" buğdayı, gübreleme konusunda, gelecek yıllarda sorunlar doğuracağına benzemektedir.

"Tapa dizim", özel bir dizime biçimidir. 10-15 tütün yaprağı avuç içinde toplanır ve hepsi birden şişe geçirilir. Bu, kaliteyi düşüren dizim biçimidir. Yapraklar birbirine yapışır ve iyi kurumaz. Fakat genellikle bu kötü dizim biçimi uygulanmaktadır. Ekicilerin yüzde 68'i "tapa dizim" yapmaktadır. En iyisi, "ince dizim"dir.

Tütünün kalitesini düşüren sulama, en çok, taban ve kır - taban bölgelerde uygulanmaktadır. Taban bölgedeki ekicilerin yüzde 15'i tütünlerini sulamaktadır. Kır bölgedeki ekiciler ise hiç sulamamaktadırlar. Zaten bu bölgelerde içecek su bile yoktur. Köyün su ihtiyacı, kuyularda biriken yeşil renkli, pis yağmur sularından sağlanmaktadır.

"Meksika buğdayı", çok miktarda gübre istemektedir. Tütün ekilen toprağın bir kısmına köylü, yıllık besin ihtiyacını sağlamak için, buğday ekmektedir. "Sonora - 64"ün yerine gelecek yıl ekilecek olan tütünün kalitesi ise çok düşük olacaktır. Tütüncülük uzmanları, bu konu üzerinde önemle durmuşlar, fakat bizim tütünlerimizin durumunu iyi bilmeyen Amerikalı tarımcıların "bir zararı olmaz" biçimindeki sözleri üzerine üst yetki makamlarına sözlerini dinletmemişlerdir. Böylelikle, dünyayı yalnız Amerika Birleşik Devletleri'nden ibaret gören Amerikalı uzmanların tütüncülüğümüze de çok büyük, millî katkıları olmuştur!

KREDİYE İLİŞKİN SORUNLAR

Kredi veren kurumlar, bankalar, kooperatifler ve tefecilerdir. Manisa'da tarımsal kredileri Ticaret Bankası ve yersel bir banka olan Bağcılar Bankası dağıtmaktadır. Son bir - iki yıl içinde de bazı özel bankaların tarımsal kredi dağıttığı görülmektedir.

Tütün konusunda üç tür kredi verilmektedir:

1 — Çevirme kredisi: Ekicinin işini yürütebilmesi için verilen kredidir.

2 — Sürüm satış kredisi: Ürünler toplandıktan sonra, satılıncıya kadar süren sıkıntılı devrede, ekicinin tüccara ve tefeciye karşı direncini sağlamak için verilen kredidir.

3 — Alet - ekipman kredileri: Ekicinin işlerini yürütebilmesi için zorunlu olan ilaç, aygıt vb. gibi şeyleri kredi ile sağlamaktır.

Çevirme kredilerinin ölçütü, bankalara göre değişmektedir. Ziraat Bankası, birinci kalite tütün yetiştiren toprakların dönümüne 130 lira, ikinci kaliteye 90 lira verirken, Bağcılar Bankası, bir ve ikinci derecede tütün yetiştiren toprakların dönümüne 150, daha aşağı derecelere içinse 100 lira kredi vermektedir. Çevirme kredisinden yüzde 9 faiz alınmaktadır.

Sürüm satış kredileri, elde edilen tütünün miktarına göre verilmektedir. Ziraat Bankası, kilograma 2.50 lira verirken, Bağcılar Bankası 2.00 lira vermektedir.

Alet, ekipman kredileri ise yüzde 7-7.5 faiz karşılığı verilmektedir.

En çok krediyi kooperatifler vermektedir. Fakat kooperatifler yalnızca taban ve kır - taban bölgelerde bulunduğu için, kredi verdiği kişilerin sayısı sınırlıdır. Bankaların kredilerinden ise kır köyleri yararlanmaktadır. Tefecilik, taban ve kır - taban bölgelerde yaygındır. Tefecilikte faiz ortalamaları yüzde 45'e kadar çıkmaktadır.

Kredi sisteminin birçok aksayan yönü vardır.

"ÖRGÜTLENMEMİŞ KREDİ PİYASASI", YANI TEFEÇİLİK

Manisa'da, oldukça yaygın ve iyi çalışan bir kredi kurumdur bu! Tefecilik, kaynağını bugünkü banka sisteminden almaktadır. Ticari kredi almak için birkaç bankaya başvuran tacir, topladığı kredileri tefecilikte kullanmaktadır. Saptadığımız tefecilerin, görünürde bir işleri vardır. Örneğin bunlar, pamuk tüccarı, yedek parçacı veya bir küçük iş sahibi olarak tanınmaktadır. Böyle bir işyerinin görevi, tefecinin çalışma yerini sabitleştirmeyi, arandığı zaman kolayca bulunabilmesini sağlamaktır. Tefeciler, yüzde 60'a kadar faizle iki - üç aylık krediler vermektedirler.

Tefecilerin çalışma biçimlerine gelince... Bunlar, alivere satış yolunu kullanmaktadırlar. Ekicinin tütününü kapatmış gibi gösterip, ona borç vermektedirler. Toprağını satın alıp, karşılığında, onu, istediği kadar borçlandırmaktadırlar. Normal satış işlemleri Tapu Dairesinde yapılmaktadır. Eğer ekici borcunu öderse, toprak ona yeniden satılmış gibi gösterilmekte, tapu siciline öyle geçirilmektedir. Borç ödenmezse, toprak, tefecinin elinde kalmaktadır. Manisa'da bazı kimselerin bu yolla büyük toprak sahibi olduğu söylenmektedir. Bu, masraflı bir yol olduğu için, son yıllarda, yavaş yavaş bırakılmaktadır.

Ayrıca, muvazaalı satış akidleri düzenlenmektedir. Tefeci borçlu, ekici ise borç veren durumunda bir sözleşme yapılmaktadır! Asıl borç ve faizin toplamı tutarında bir borç senedi düzenlenmektedir. Bunun üzerine tefeci, ekiciye para vermektedir. Borç, süresi içinde ödenince, senet yırtılmaktadır.

(Devam ediyor)

sanat

duygularını kargı'lamak ve tutanaklar

zühtü bayar

1960'lardan sonra adını var eden ozanlardan Özdemir İnce... Duygulu, ağır ve yumuşak bir dili var. Ağır, anlaşılması güç anlamında kullanmıyorum. Tam tersi anlaşılır bir şiir dili onunkisi... Asıl anlaşılması güç olan Saint John Perse'i anımsatan duyarlılığı, nesnelere kavrayışı ve bunları dışlaştırışı. Onda karmaşıklık ya da anlaşılması güç olan yön içinde. Özdemir İnce'nin sanatının ilk oluşum aşaması 1960'tan önceki toplumsal ve estetik koşullar içinde olmuştur. Bu yüzden, yukarıda pek de kesin bir tutumla ortaya attığım yargılar, ozanın devrimden önceki gelişim dönemini de içermektedir.

Kargı adını taşıyan ilk şiir kitabını 1963'te yayımlamış. İkinci Yeni akımının içinden geçerek kitabın yayımlanmış tarihine gelen ozan, çoğunlukla Salt Şiir (poesi pure) denemelerini bir araya toplamış. Kitabın ilk şiiri olan Rondel'de açıkça görülüyor bu... Bütünüyle ikinci yeni nitelikler taşımamakla birlikte, şaşırtma ve değiştirimler, anlam kaydırmaları hemen her şiirde yer alıyor.

gümüş renkli kalyonları götüren
soğuk güneş kesin sular altında
gerçek gök ölmez aşklar adına
mahzenlere küf kokusu taşırken
(s. 5)

Ozan bu şiiri 1960 yılında yazmış, (sanat yapıtlarına tarih konmasını çok iyi karşılıyorum. Sanatı tarihsel süreç içinde incelemeyi seçen eleştirmenlerin işini kolaylaştırıyor bu.) yani toplumsal ve politik oluşumların en civevli günlerinde... Maddi ve toplumsal koşulların her sanatçıyı doğrudan doğruya koşullandığını söyleyemeyiz. Bugün dünyamıza ve yaşamamıza egemen olan burjuva kültürünün kötü bir sonucu olarak çoğu yazar ve sanatçılarımız, maddenin ve işbölümünün o kahredici sonuçlarına katlanmaktadır. (Tersi de doğrudur bunun.)

"soğuk güneş..."

Nasıl da şaşırtmayı seviyor ozan? Vazgeçilmez tutkusu bu sanatçıların; Behçet Necatigil, geçenlerde çıkan son kitabına "Tek Başına Yürümek" adını verdiği yerde İki Başına Yürümek demiş. Tıpkı onun gibi İnce de "sıcak güneş" değil, "soğuk güneş" diyor.

Bence sanatın dış yasalarından çok, iç yasalarına bağlı bir ozan Özdemir İnce. Rondel'i okurken, belki ilgisiz ama, Sabahattin Eyüboğlu'nun Rimbaud'dan çevirdiği o nefis şiiri anımsadım; Sarhoş Gemi. Çağırışmaların sanatta büyük bir yeri vardır. Eleştiride neden olmasın? Eleştiride bir ayağı estetikte öbür bacağı da bilimde fakat bütünüyle ne bilim ne de sanat olan bir edebi etkinlik değil mi?

Çağırışmalardan yararlanmak salt öznel eleştirinin tekelinde değildir. Yeni bir eleştiri anlayışını geliştirmeye çalıştığımız şu günlerde öznellikliğin olumlu yönlerinden de yararlanacağız elbette.

Yazımın başlığına aldığım "kargı" sözcüğünü ben mızrak anlamında kullanıyorum. Özdemir İnce, sanatsal duyarlılığını, bir kargıyla kargılar gibi deşiyor, araştırıyor, güzel olanı, estetik etkinlik taşıyanı seçmeye çalışıyor. Büyük bir ölçüde başarıyor da bu işi. Ama o kitabında Kargı adını verdiği şiirde belki de lanetlenmeye hak kazanmış bazı şeyleri kargılıyor'dur. Bunu anlamak kolay değil. Çünkü çoğu şiirlerinde anlaşılması güç estetik araştırmalar yapıyor, yer yer salt bir öznel dile kayıyor. Bir ozan kendine özgü bir dil kurmaya girişti mi sanatsal etkinliğinin en önemli dönemine gelmiş demektir. Büyük bir dikkat ister bu dönem. Çünkü okurla arasında kuracağı ilişkinin tek aracı olan dil üzerinde çalışacaktır. Öznel dilin kuruluşunda birdenbire, derinlemesine yapılan değiştirimler, okuru şaşırtır, yabancılaştırır, giderek yapıttan ve sanatçıdan koparır. Ozan

kendi eliyle kendi kendini yapıtıyla bir başına bırakır. İçlemine sıkı sıkıya bağlı, sanatına saygılı nice değerli ozanlar bu yüzden yıllar yılı dikkati çekememişler ya da Ece Ayhan gibi yanlış yorumlara hedef olmuşlardır.

İçlemine gereğinden çok ciddiye alan bir ozan olarak Özdemir İnce, ozanlığının ilk döneminde bu tehlikeyle karşı karşıya kalmıştır. Bütünüyle Kargı'daki, bir bölümüyle de Tutanaklar'daki şiirleri alabildiğine kapalı, güç anlaşılır şiirlerdir. Belki öznel bir eleştiri anlayışıyla bu şiirlerin içlemi üstüne geniş yorumlar yapılabilir. Ama bu eleştirilerin ve yorumların geniş olmasına karşılık gerçeğe yakın olabileceğine inanmıyorum ben.

Kargı'da ilk ciddi şiir denemelerini toplamış olan Özdemir İnce, Tutanaklar adlı kitabıyla hem içlem hem de biçim olarak şiir evrenine girmiş bulunuyor. Çoğu üzerinde teker teker ve önemle durulması gereken şiirlerdir bunlar. Kitabın ilk şiiri Kapiya'da ozan yaşama yükünü koyan acının anlatımına girişir. Şiir şu vurucu dizelerle sona erer:

De ona kurtarılacak katı yazgıyı

Evrensel acıyı ve insanoğlunun onunla mücadelesini katı yazgı olarak nitelendirir.

Kitabın Kiraz Zamanı adını taşıyan bölümündeki Ozan adlı şiirde hayatın açığlanmasını, yorumunu sanatçıdan, ozandan bekler. Güzel ve coşku verici bir şiirdir Ozan...

Anlat bize nedir avluyu dolduran soluk
Bu yanık kokusu, buğdaydaki ölçek.

Özdemir İnce, ozandan yaşamda olup bitenlerin hesabını açıklamasını bekler böylece. Ama kendisinin bu işi bir ozan olarak bütünüyle yaptığı söylenemez. Gerçi sonraları daha sorumlu bir ozan kişiliğine bürünecektir ama Tutanaklar'daki şiirlerin küçük bir bölümü ozanın kendi

isteğine yanıt verir. Ozan şiirini şöyle bitirir İnce:

**Bakarsın, görürsün, dinlersin, duyarsın
Konuş artık, ısıt sözle, erisin buzlar
Yargıç ol, bir adam gibi yaşa aramızda.**

Bu dizelerden İnce'nin sanatçıdan bir görevi yerine getirmesini beklediğini ya da onu bir ödevle yükümlendirdiğini anlarız. Böylece ozanın sanat anlayışı, sanat görüşü konusunda da bir fikir edinmiş oluyoruz. **Özdemir İnce**, bir sanat eri olarak ozana geniş yetkiler tanımıştır. Daha sonraki şiirlerini incelerken de göreceğiz; ozan sanatçısı çağdaş sanat anlayışının çerçevesi içinde değerlendirir. Onun bir sanatçı olarak bütün yaşamsal sorunlarla ilgilenmesini, bunlar üzerinde etkin olmasını ister. Ne var ki **Tutanaklar**'da pek etkili bir biçimde sezdirmediği bu isteğini **Kargı**'yla kendisi yapamamıştır. Bir sanat eri olarak **Kargı**'da toplumsal sorunlarla ilgili pek az; o da üstü pek kapalı bir biçimde ilgilenmiştir.

Sanal Sayılar adlı şiiriyle toptan bir evreni açıklama, hayatı yorumlama denemesine girişir ozan. Ozanca bir denemedir bu. Ozanca duyusunun bütün olanaklarını zorlar bu şiirde. **Sanal Sayılar** öbür şiirlerine oranla kolay anlaşılır bir şiir olmasına karşılık biçimce zayıflığını duyurur. Yine de yer yer hem öz hem de biçim bakımından önemli dizeler taşır bu şiir:

**Beysin hücrelerinden dokunan ipeklili kumaş
ya da**

Evren bir yalın otlaktır aramızda.

gibi...

Beysin hücrelerinden dokunan ipeklili kumaş... Beş sözcüklük bir dizeyle pratik hayatın önemli bir yönüne dokunur ozan. Bence yalnız bu dizeyi değil, **Sanal Sayılar** şiirinin bütünü ozanın **Tutanaklar** yayım-

FORUM

onbeş günlük, politika, ekonomi,
kültür ve sanat dergisi

Yıl: 15 - Cilt: XX - Sayı: 344

Yönetim yeri: Yenisehir, Büyük Han
No. 55 - Ankara

Haberleşme: FORUM Dergisi, P.K. 131 -
Telefon: 178737 Ankara

Sahibi:

Azime Korkmazgil

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü:
Hüseyin Korkmazgil

Dizgi ve baskı: TÖYKO Matbaası - Ank.

İlan ve abone: Arka kapak 1000 TL. (iki
renkli: 1500 TL.) * Metin arası santimi
15 TL. (sürekli ilan pazarlığı) * Abone:
Yıllık 22 TL. - Altı aylık 11 TL. (toplu
abonelerde yıllık 20, altı aylık 10 TL.) *
A.B.D. (uçak) 90 TL. - Avrupa (uçak)
54 TL. - Yabancı devletlere (adı) 44 TL.
* Eski sayılar 150 kuruş.

(FORUM ve yazarın adı belirtilmeden yazı aktarılamaz)

TÜRKİYE

*Biz, ilhamlarımızı gökten ve
gaipten değil, doğrudan doğruya
hayattan almış bulunuyoruz.*

Mustafa Kemal

**Türkiye biraz ışık istiyor
Karanlıkta göremiyorum yaklaşık diyor Anadolu
Aylardan Mayıs bulutlar beyaz
Ağaçlar tekrar yaşamağa durmuşlar
Akdenizden kopup gelmiş çivit mavisi bir gök
Biraz ışık istiyor kerpiç kulübeler küçük kasabalar
Akşamlar memleketimin tütününden acı
Gözlerdeki efkârı bıçak kesmiyor kardaş
İşte o sıra "Merhaba!" diyor Mustafa Kemal**

**Öyle bir gece sarmış Türkiyeyi
Ak kâğıt üzerinde anlatılamaz
Ağır uykusundan uyanmış kalkıyor
Samsun dolayları Sivastaki ırmak kıyıları
Mustafa Kemal ışık tutuyor yüzlerine
Havzalı tütüncülerin Erzurumlu Dadaşların
Türkiyenin üzerinde bir bulut durmuş
Bir solukta Samsundan Kütahyaya varacak
Nasıl delinmiş Yeşilirmakta sular anlatamam
Tanıdı bütün yüzleri bir bakışta kardaş
Yürekleri geniş büyük kederlerle geldiler
Beyaz kanatlı bir kuş soluk soluğa
Selâm götürdü Antepli Şahin'e**

Ömer Faruk Toprak

landıktan sonraki şiirleri ve gelişmesi gözönüne alınarak incelenmelidir. **Sanal Sayılar** şiiri, ozanın son bir buçuk yıl içinde yayımladığı şiirlerle birlikte incelenirse **Özdemir İnce**'de temelden bir toplumsallığa yönelme eğilimi kolaylıkla anlaşılır.

Daha sonraki şiirlerinde de açıkça görülecektir bu. Ozan bir yerde şiirin büyüklüğüne kapalılığını bir yana iter ve emekçi sınıfına açıktan açığa seslenmeyi yeğler:

**Ey toprağı sürenler ey demiri dövenler
(s. 37)**

Toplumsal düzene, bu düzenin kötülüklerini, çirkinliklerini, hatalarını görek karşı çıkar. Ama bu karşı çıkmayı toplumsal bir sınıf adına yapmaktan çok soyut bir insan kavramı adına yapar. **Ülke** adlı şiiri toplumsal düzene karşı yazılmış bir şiirdir. **Ölü Kum**'da kendi kendine sorar:

**Ama neye yarar ele vermeme bu çirkef
düzeni?**

Aslı şiirinde (s. 37) ozan emekçilere ve onları sömürenlere "insan" kavramı adına seslenir. Hayatın amacını, insanın pratik etkinliğiyle bağdaştırarak **güzel olan'ı gerçek olan'a** bitiştirir. Doğaya ve insana bağlı, ona aykırı düşmeyen bir bitiştirir bu... Sınıflı toplumların, az gelişmiş ülkelerin acı yazgısıyla birdenbire karşılaşır ozan. Kaba bir görüntüyle: **ve bir de amerikalılar...**

Özdemir İnce'de ses ve sestenden doğan ritimden daha çok imge ritminin yer aldığı görürüz. Gerçi biçimsel kaygılar daha ilk bakışta kendini sezdirir şiirinde. **Aslı** şiiri sonnet biçiminde yazıl-

mıştır. Bu ve önemli olan öbür şiirlerinde uyağın (kafiyenin) çok bilinen ve çok kullanılan; kolay kurulabilen ritim tekniğinden yararlanmıştı. Ayrıca iç uyakların da zenginliğine işaret etmek gerekir.

**Düdü, dün kendini yazan günde
(Şey, s. 36)**

Ama ozan İkinci Yeni'nin **içlemi imgeden boşaltan** tekniğine gereğinden çok iltifat eder. Bu yüzden imge ritmi şiirini oluşturan zayıf bir etken olarak kalır.

**Öğleden sonra bir kadın ölüsü
Etine batan hançer tadında soğuk
(Öğleden Sonra Ölüm, s. 46)**

Bence **Özdemir İnce**, çok iyi bir imge ozanı olabilirdi. Eğer bu iki kitabıyla iyi bir imge ozanı değil de iyi bir ses ve ritim ozanı olarak kalmışsa; bu şiirimizin geçirdiği acı, bunalımlı ve karanlık günlerin etkisiyle olmuştur. Nitekim sonradan; **Tutanaklar**'dan sonra yayımladığı şiirleriyle her iki tekniği birden birleştirme, telif etme yollarını araştırarak ve bu alanda önemli adımlar da atacaktır.

Ben bu incelemede **Özdemir İnce**'yi iki kitabıyla: **Kargı** ve **Tutanaklar**'la ele aldım ve bu çalışmaları içinde gösterdiği gelişim sürecini saptamaya çalıştım. Ozanın **Kiraz Zamanı** adlı son yapıtı yayımlanmayı beklemektedir. Bu kitap yayımlanınca; **Tutanaklar**'dan sonra çıkan ve dergilerde kalan şiirleri de gözönüne alarak bu yazının ikinci bölümünü meydana getirecek olan ilcelemeyi hazırlayacağım. Böylece **Özdemir İnce**'nin şiir serüveninin son bölümü de tamamlanmış olacak.

nasıl yazıyorlar

düzenleyen: ahmet köklügiller

beria onger

Yazı yazmanın bir tür eylemde bulunmak olduğu kanısındayım. Nasıl her eylemsel çaba, önceden bir düşünsel çabayı gerektirirse, yazıya geçmeden önce de insan bir düşünce ortamında ele aldığı sorunları, tema ve konuları iyice geliştirmek zorundadır. Bir edebiyatçı için fikirden daha başka şeyler de gerekli olabilir. Örneğin, düşler, duygular, sezgiler, coşku ve seviler gibi. Giderek edebiyatçının çabasında bu unsurlar daha da bir önem kazanır, diyebilirim. Ben, edebiyatın dışındayım, ama ona karşı değilim. Edebiyatçılarımızın yazdıklarını okurum. Başka dillerden çevrilenleri de -elime fırsat geçtiği ölçüde- okumaktan geri kalmam. Edebiyat okumanın yazarlığıma birşeyler kattığını sanıyorum. Bazı bazı bir roman ya da bir oyun yazmayı tasarladığım olmuştur. Sonra ustaların yaptıklarını aklıma getirince, derhal yazmaktan vazgeçmişimdir. Aslında edebiyat zor iş. Ve bir edebiyatçı için hiçbir zaman ikinci bir uğraşı değil edebiyatçılık.

Edebiyatın yazar üzerindeki etkisini kabul ediyorum. Ama ben edebiyatçı değilim. Düşündüklerini anlatan bir yazarım. Yazılarımda, düş, duygusallık, seviler ve coşkular gibi edebiyatçıyı yakından ilgilendiren unsurlar yer almaz. Dolaysız ve yalın bir anlatım biçimi bana daha elverişli gelir. Kanıtlarımı doğrulamak için bilimsel yapıtların tanıklığına başvururum. Böylece, metotlu ve düzenli bir çalışma seçmiş bulunuyorum. Türkiye'de kadın emeğinin tarihçesi konusunda bir rapor kaleme aldığımı varsayalım (Bu rapor bitirilerek ilgili kuruma verilmiştir.) Bu raporun yazılması, ilkin geniş bir bibliyografya'nın taranmasını, sonra belgelerin bilimsel niteliklerinin değerlendirilmesini, daha sonra da işe yarar malzemenin fişlendirilmesini gerektirir. Ancak raporun gerçekleştirilmesi evresinde yazarlık sözkonusu olmaktadır. Bu nedenle çalışmamın çoğu masa başında geçer.

Beni bu tür çalışmaya yönelten sebeplerin başında 27 Mayıs gelir. Bu hareket, toplumumuzu geliştirecek yeni olanaklar getirmiştir. Her sosyal davranışta olduğu gibi ona karşı akımlar da canlanmıştır.

Bu ikisinin çatışma halinde bulunduğu ortamda, ister istemez aydınlar da karşılıklı iki kampa ayrılmışlardır. Gerçek müşşidin Said-i Nursi'nin yorumları olduğunu ileri sürenlere karşı, Atatürk'ün işaret ettiği bilim yolunu kabul ediyorum. Az gelişmişlikten kurtulmak, kalkınmak, uygar bir toplum olmak için bilimsel çabaların birleştirilmesi, bu biçimde düşünen aydınların örgütlenmesi gerektiği kanısındayım. Buna inanıyorum da...

ayhan hünalp

Konumu enine boyuna yaşıyarak, yaşadıkça tortu birikecek şekilde, içgüdüme kadar bazı davranış ve çıkışların yerleşmesine yeteri kadar zaman sağlayacak şekilde sabır ve inatla bekliyerek, sonra da omuzlarım ağrıyana kadar masama kapaklanarak yazmaya hazırlanırım.

Genellikle ekme kaygısından, çabasımdan yorgun argın, artçı savaşı vermiş bir muharip gibi büyük büyük solumaya başladığım karanlık ve karamsar saatlerde. Zaman zaman da martıların ve lodoların çığlık çığlığa olduğu sabahın insan ayağı deymediği saatlerde çalışırım.

Bir süre elverişli bir ortamın meydana gelmesini beklerim. Bunun için eşimden oğluma kadar çevremden yardım beklerim. Olmazsa ortamımı da kendim yaratırım. Herhangi bir istasyondan hafif bir müzik yakalama, masasından kapisına kadar herşeyi tertemiz ve tertipli bir evde karınca kararınca yakaladığım konularımı işlemeye başlarım.

Hiçbir konu kendiliğinden gelmez. Bunu yazar büyük bir oburlukla, gözünü fıldır fıldır çevresine kaydırır kaydırır arayıp bulur. Zaman zaman kıyıcığından kendini göstererek, ben buradayım diyen nadir konuların üzerine de kapaklanıverir. Gerçekte konunun daima içindeyizdir. Gerekli ayrımları yapıp, malzemeyi kullanacak vakit olursa bir yazarın konu sıkıntısı diye bir derdi de olamaz.

Türk toplumunun yazarı hiçbir zaman özgür olmamıştır ve olamamaktadır da. Meslek, çevre ve ülkedeki genel koşullar daima yazarları hazırlamış, itmiş, içine kısıktırarak alarak sürüklemiştir. Edebiyat tarihleri baştan aşağı bunların örnekleriyle doludur. Nedim bu devirde yaşa-

saydı gazel yazmıyacaktı. Orhan Veli Lâle Devrinde olsaydı rakı şişesinde balık olamayacak, garanti Göksu'da yaşmaklı bir dilberin gamzesinden söz açacaktı.

Bir daktilo makinesi, üçüncü hamur kâğıt, bir de mutlaka ve en azından bir avuç mavi deniz, yazı malzememdir.

İlkin konuyla ilgili, elimde mevcut 22 zarfı küçük kupürlerle doldururum. Argosundan, boşlukta kalmış dialog notlarına kadar en azından 15-20 fiş kâğıdı dolar. Sonra onları sıraya koyar, çalışmaya başlayınca da aradaki boşlukları doldururum.

Ömrümce Denizaltı Subayı olmak istedim. Kendisi de subay olan babam beni askerliğin katı disiplininden uzak tutmak amacıyla buna engel oldu. Sonra kırılmalarımla zamanla daha da çoğaldı ve bu yıkılışların acısını yazılarımla çıkartmağa çalıştım. Bunlar özeldir. Genel etkenlere gelince güleni az, ağlayamı alabilirdiğine çok olan toplumumuz yazarı, düşündüğü dünyayı, varmak istediği noktayı insanlara yazıları ile olsun vermeğe zorluyor.

Yazarına ve yazılana göre değişir şüphesiz. Fakat mutlaka düşünülür. Bugünün okurunu düşünmüyorum diyen sanatçı bile yıllar sonrasının okuyucusuna esirdir mutlaka.

Zihinsel bir doğurma da gene yer yer gerçekte ilgili olaylardan yararlanarak zaman zaman alegorik tanımlamaların eklenmesi ile yapılır.

Sergi Kitabevi

Bütün toplumsal, devrimci kitapları

bulacağınız kitabevi

★

Ödemeli gönderilir

★

Sergi Kitabevi

Büyük Sinema içi, Kat: 1

Yenişehir - ANKARA

yaşantımızdan sanatımızın çıkışı XI

balaban

Bugün haftanın dördüncü günü. Her hafta yazılarımı, çoğunlukla cumartesi ve pazar günleri yazdığım halde, bu kez resimi bırakıp yazıya oturmamın bir nedeni var: Çünkü dün, başımdan bir olay geçti. Evden gezmek için çıkmışken, kendimi karakolda ve adliye salonlarında buldum. "Paçayı kurtardığıma çok şükür" demiyorum; ne münasebet!... Aradan 24 saat geçtiği halde, hâlâ etkisindeyim. Sabahtan beri "Şeyh Bedreddin" resmini boyarken, düştüğüm kuruntu içinden kurtulmak için, balkona çıkıp etrafı seyrettim: Hava ne kadar güzeldi işte; düşünmesem olmaz mıydı dünkü olayı?.. İşte bahçede ağaçlar çiçeğe durmuş, fidanların yaprakları sıçankulağı olmuş... İşte gecikondulardan gelen çocuk sesleri ve türküleri... Düşünmesem olmaz mıydı?.. Uludağın üstündeki bulut, Bedreddin'in sarığına benziyor... Dinle bak, bir eşek anırdı uzaktan. Derken kuş sesleri: Bülbül mü desem, cicigey mi?.. Şu mekik şakırtısı havayı bozuyor. Bu güzelim gezinti yerlerinde, şu leş gibi yatan derme çatma pilânsız fabrikaların çirkin görünümünden her zaman rahatsız olurum... (Arkadaşım yüksek mimar Emin Canpolat; "Fen işleri müdürlerinin arsa vurguncularıyla ortaklığıdır bu" derdi.)

Bir içeri bir dışarı, ne etsem nafîle; bugün kafam iyice karışık. Bir türlü dünü unutamıyorum. Dünü anlatmadan önce, haftanın ilk gününü anlatmam gerekiyor. Benim çalıştığım Resimli Ev'deki küçük odayı kimse göremez, ama ben yukarıdan her yanı görüyorum ve herkesi duyabiliyorum. İşte bizim sokakta oynayan çocuk sesleri, bugün kavga etmeden pek güzel oynuyorlar. (İp atlıyor olmaları.)

O gün sabahın erken bir vaktiydi, "Bedreddin" resmini boyuyordum yine. Çocukların civıltısı birden değişmişti: "Hırsıza bakın hırsıza!..." Koro, tempo halini aldı: "Hırsız... H.r-sız!..." Çocukların hırsızını merak edip bakmıştım: Evet, benim ayakbaşıları çalan delikanlı damdan çıkmış meğer. Adliyede gördüğüm gibi değildi şimdi: Sırtında kara giysileri, elinde kırmızı tesbihi vardı... Komşu kadınlar da ona bakıyorlardı.

Pencereden sehpa döndüğüm zaman, kulağıma sesler gelmekteydi.

Bir kadın sesi: "Gördün mü hırsız?.." Başka bir kadın: "Görmez olur muyum, salıvermişler işte!.." "Bu hükümete akıl mı var, töbe töbe! Hırsız bırakılır mı hiç?.." "Gördün mü nasıl bakıyor bizim kapıya!.." "Hükümetin kabahatı yok! Şunu görüyor musun sen, şunu!.." "Kimmiş o? Hiçbir şey anlamadım?.." "Anlamıyacak nesi var; dâva etmediydi ya o. Şimdi anladın mı?.." "Anlar gibi oldum. Ayakkabısını çalıyor da, fakir diye koruyor hırsız, değil mi?.." "N'olacak, feyli bozuk!.." "Bozuk olmasa, bize düşman olur mu?.." "Hırsızların çoğaldığını istiyor!.." "Öyle olmasa, hırsızın sırtını sıvazlar mı?.." "Hırsızlar gündengüne çoğalır, ay, ne yaparız ki?.." "Çok şükür Allaha, bizim kapı demir!.." "Bizim ev üçüncü katta, şükür!.." "Hırsıza güçlük mü var?.." "Bizim ev beşinci katta!.."

Kendim için dönen bu mesnetsiz dedikoduları duyduca ben, fırçalarım alı yeşile katıyordu... Biraz sonra çocukların şamatası, kadınlarınkini bastırmişti: "Hırsız!.. Hırsız!.."

Bir çocuk, ona karşı: "Sizsiniz hırsız!" Ve bir küfür: "Ananızı, dananızı!.."

Bu, benim küçük oğlanın sesiydi, sövüşünden tanıdım... Artık elimdeki fırçalar, hangi boyayı aldığını ve nereye sürdüğünü bilmiyordu. Halbuki ben dişlerimi sıkıp, yutkunmaya kararlıydım.

Çocuklar sövüşüyordu: "Benim babam Türk, senin baban gâvur!.." "Asıl benim babam Türk, seninki hırsız!.." "Seninki gâvur, benimki Türk!.." "Seninki casuz!.." "Seninki hırsız!.." "Seninki komonis!.." "Hırsız!.." "Komonis!.." "Hır... "Kom..."

Hırsızlıkla komünistliğin iyice birbirine karıştığı bir sırada, ellerim öfkelenmeye başlamıştı. Sanki dışardaki partirtinin resmini yapıyordum. Derken bir çocuk ağlaması, ardından bir cam şakırtısı. Şamatalar, gürültüler...

Benim karı, oğlanı dövüyordu: "Kim kırdı camı? Çık yukarıya!.."

Oğlanın sesi: "Bana hırsız dedi! Bize komünist dediler! Godumun çocukları!.."

Anası:

— "Ben sana, kavga etme demedim mi?.."

— "Edeceğim işte!.."

— "Ağlama, sus! Ağlamadan anlat bakalım!.."

— "Ağlıyacağım işte! Kırdım işte!.."

— "Nee! Camı sen mi kırdın yoksa?.."

— "Ben kırdım, ben! Kafasına attım, cam kırıldı!.."

— "Şimdi ne yapacağız! Kavgaya gelirlirse? Camı ödettirlerse?.."

Ben onları böylece dinleyip dururken, kapım ansızın açılmıştı:

— "Ölü müsün, kalk! Duymuyor musun dışarıdaki gürültüyü? Kalk da gör oğlunun marifetini!"

Ben, hiç bir şeyden haberim yokmuş gibi, sadece bakıtım onlara... Oğlan, ağlamadan savunuyordu kendini artık. Söyleyip söyleyip "komonis diyorlar bana" diyordu. Çünkü anası bu sözcüğü duyunca, uğunup dövünüyordu:

— "Hele bizim başımıza gelenlereee! Çocuklarımıza da mı böyle diyecekler!.. Kiracılar da bu yüzden oturmuyor evimizde! Korkuyorlar bizden!.."

Karım o denli yakınıp dururken beni bir gülme almıştı nedense. Korkmıyanlar da vardı benden. Eşim dostum çoktu, şükür.

— "Hele şuna bak! Ağlıyacağına, gülüyor bizim herif!" dedi karım: "Sonunu hiç düşünmez misin sen?.."

— "Düşünmez olur muyum? Çok şükür, sonumuz iyi olacak" dedim.

Gelelim asıl öyküye. (Her gün akşamüstü yorgunluğumu dindirmek için ya dağ eteklerine, ya da çarşı içlerine çıkarım.)

Çarşıda gezerken, konserveciye ortak olan bakkal öğretilmene rastladım:

— "Konserveci, yaptığım tabelâların parasını kunduracıya bırakmış. Git de ahver. Hemen şuraya yakın" dedi.

Konserveci, adama kolayca para verecek soyundan değildi ya, inanmadığım halde, gene de uğradım ayakkabıcı dükkânına. Alıcı olmadığım için, sakın ve çekingen adımlarla girdim içeriye. Satıcı, iki bayana kundura beğendireliyordu. Bir süre sessizce bekledikten sonra:

— "Affedersiniz beyefendi" dedim.

Baktım, herifin bana kulak astığı yok. Biraz daha bekledikten sonra:

— "Affedersiniz, bir dakika rahatsız edeceğim sizi!.."

Cümleyi tamamlıyamadım. Sözümlü ansızın kesti herif,

— "Rahatsız ediyorsun tabii!" dedi öfkeyle.

Ve sinirli sinirli, elindeki kundurayı bayanın ayağına giydirmeye çalıştı. Bense, bu sebepsiz öfke ve azar karşısında şaşırđım. Sormak istediğim lâflar, boğazımda ham armut gibi sıkışıp kalmıştı. Ya yutkunmak, ya da tükürmek gerekti:

— "Konserveciyi soracaktım!.." dedim.

Ve boğazımdaki düğüm çözüldü:

— "Yani onu tanıır mısınız?.."

— "Bana ne konserveciden! Çık dışarıya!" diye bağırdı bu kez de.

Ben, bu anormal çıkış karşısında son derece öfkeli, ama o derece sakin:

— "N'oldu size? Ne ded'im de kızdırdım sizi?.. Halbuki ben Türkçe sordum, siz gâvurca cevap verdiniz, neden?.."

Ondan gelen karşılık daha beter oldu:

— "Defoooo!!.. Çık dükkânımdan!.. Ben senin kim olduğunu biliyorum! Hain herif!... Geçen gün bir kere daha baktın dükkândan içeriye..."

Böylesi bir saldırı karşısında sakin kalabilmek için insanın Hazreti İsa olması gerekirdi. Bu adam köpek miydi de birden paçama saldırmıştı? Hayır! Benim için çok

kötü şeyler duymuştu demek ki... Benim adıma kötü sözler düzenler, etkisini gösteriyordu işte. Bu etki gündengüne yayılacak ve ben her gittiğim yerden kovulacak mıydım? Kovulmak çok beter gelmişti bana. Başına gelmiyenler bilmez bunu. Patlıyacak haldeydim. Belâdan kaçamam, âdetim değildir. Kaçamı kovalarlar çünkü... Önce sakin, sonra hızlanırım. Bu, benim huyumdur.

(Balaban'ın zevkle okunan bu yazısı, ne yazık ki, gelecek sayı bitiyor.)

DİREN EY KALBİM

Diren! Ey kalbim

Diren! Hayasızlığa

Namussuzluğa

Diren! Kötüye

Çirkine, yanlışta

Diren! Yenilme

Ne güzeldir yaşamak

Bir ırmak gibi coşkunca

Dağların üzerinde yürümek

Bulutlara değdirmek başımızı

Sıcacık ak bir somun

Koltuğumuzun altında

Kırlara çıkmak

Karışmak insanların arasına

Milyonların arasına

Ben öylesine severim

Savaşmayı ve sevişmeyi

Anlatmayı insanlara

Durmadan, bıkmadan anlatmayı

Çiçekler nasıl fışkırır dallarda

Balıklar nasıl yavrular

Bir çocuk nasıl açar

Gözlerini dünyaya

İşte ben, öyle yaşamak isterim

Bir tren raylarının üzerinde

Nasıl kayar gider

Öyle yaşamak isterim

Cesurum! Ey hayat

Cesurum! Ey namussuzlar

Genç bir yürekle

Karşı çıkıyorum dünyaya

Ey benim sarkık bıyıklarım

Eskimiş potinlerim

Güveniyorum sizlere

Büyük bir coşkuyla

Yürüyorum sokaklarda

Yumruklarım sıkılı

Türkü söylüyorum haykırarak

Haykırarak yaşıyorum

Ve yarın kavgalar olacak

Bütün alanlarda, sokaklarda

Hazırım

Ey namussuzlar

Diren! Ey kalbim

Diren! Yenilme

Yollarda

Yaprak döküntüleri gibi

Çocuk ölüleri

Göğsümüzde

Bir kefen olarak

Taşıdığımız bahar

Ve kuşlar uçardı

Tarhana kokularının

Göğe yayıldığı

Küçük evlerin üzerinde

İnsanlar ağlardı durmadan

Sokaklar kıpkırmızı olurdu

Kahr ve acıdan

Ve insanın

Etine sokulmuş

Bir bıçaktır

Artık yaşamak

Yaşamak

İşte bunun için Balam

Bunun için Savaşmalıyız

Savaşmalıyız

Tertemiz sevdalarımız için

Sıcacık ak bir somun için

Güzel bir dünya için Balam

Güzel bir dünya için

Savaşmalıyız

Savaşmalıyız

Diren! Ey Kalbim

Diren! Yenilme

Yarın kavgalar olacak

Bütün alanlarda, sokaklarda

Hazırım.

Ey namussuzlar

Benim tek sevdam, sevdiğim

Başım eğik öntüdeyim

İçine al, erit yoğur beni

Kurtar beni

Kurtar milyonları

Bir şafak gibi

Ansızın bir sabah

Doğ ve büyü

Büyü, büyü...

Savaş ve Zafer

Ve Barış Türküleri

Söyliyelim

Dağlarda, sokaklarda

Cesurum! Ey hayat

Cesurum! Ey namussuzlar

Dağ gibi bir seveda bitti

Birer çocuk mezarı artık

Toprak damlı küçücük evler

Ve bir dal gibi ince bedenleri

Bombalamıyor genç insanların

Dünyanın her yerinde

İşte bunun için balam

Bunun için savaşmalıyız

Savaşmalıyız

Benim tek sevdam, sevdiğim

Kaynar bir su gibisin içimde

Çiçeklenmiş taptaze bir fidansın

Yaşanmamış güzel günlerimsin

Diren! Ey Kalbim

Diren! Yenilme

Sen benim silâhımsın

Aşkımsın.

özkan mert

siz de
ev sahibi
olabilirsiniz

tasarruflarınızı
devamlı olarak
t.c. ziraat bankasında
toplamayı
unutmayınız.

(Basım A - 20007) - 52

TÜSTAV